Dissenyar

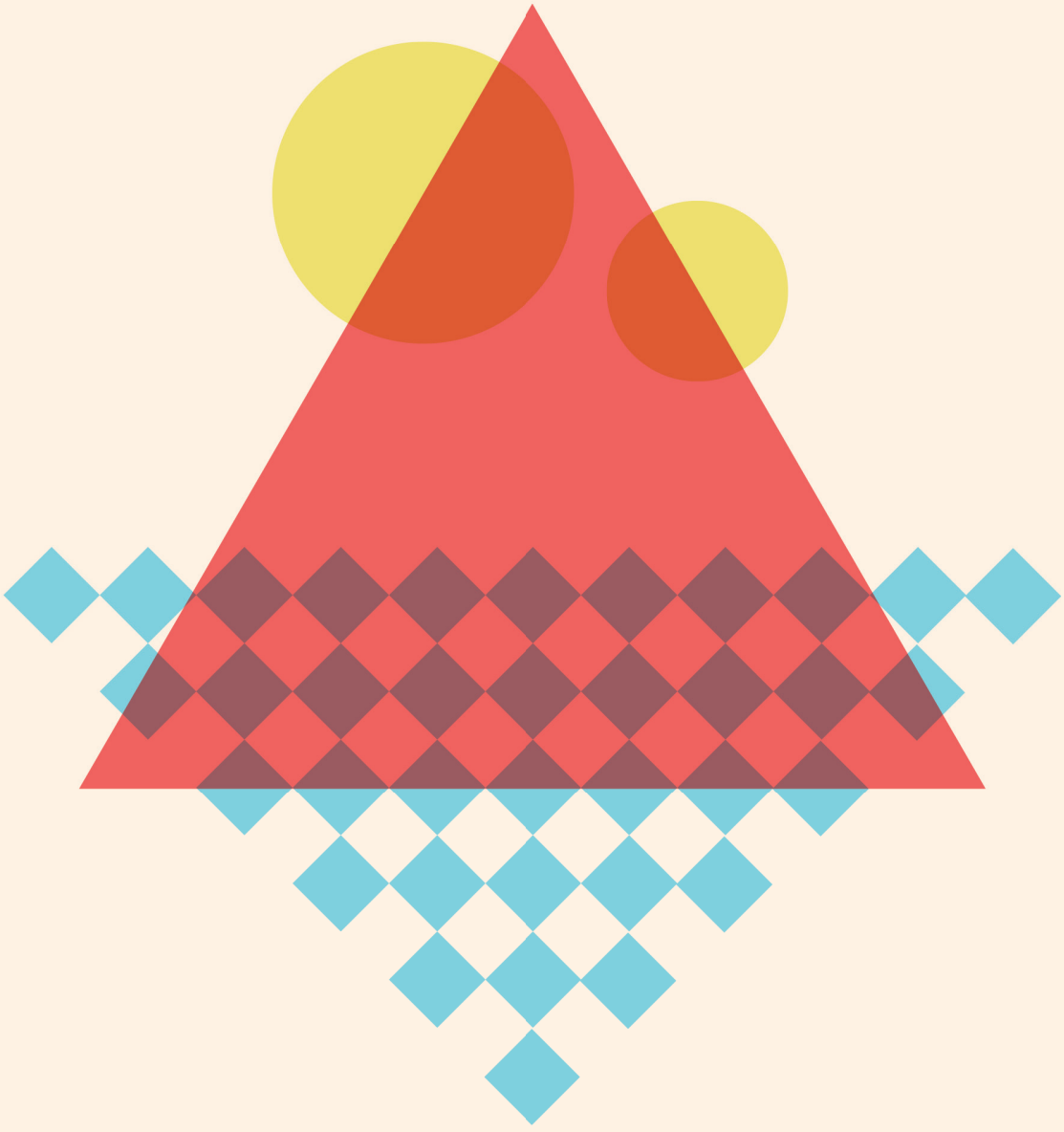

MOCADOR

WORLD DESIGN
CAPITAL
VALENCIA 2022

Aquest llibre forma part del programa oficial de World Design Capital Valencia 2022 i s'engloba dins del projecte FOC.

El principal objectiu de FOC és posicionar a la Comunitat Valenciana com a «Capital Mundial de les Festes del Foc», ajudant no tan sols a donar a conéixer el ric patrimoni existent a la nostra regió, sinó també a potenciar les sinergies i intercanvis culturals amb la resta de festivitats del foc.

Per a dissenyar cal analitzar en profunditat
el context d'un projecte, en un precís
moment, per a poder oferir una solució
a mesura. Cal entendre bé cada cas
i fer visible la seua singularitat.
El disseny consisteix a pensar
abans de fer.

Ibán Ramón
Dissenyador

Edita / AC Falla Penya El Mocador
Coordinació / Hugo Morte, Rosa Benet
i Miguel Arráiz
Disseny i portada / Yogur de Fresa
Impressió / La Imprenta
Llibret digital / fallaelmocador.org/llibrets/
Depòsit legal / V-214-2011

El llibre ha participat en la convocatòria
dels premis de la Generalitat per a la
promoció de l'ús del valencià de l'any 2022.

La nostra llengua ha estat revisada
i estimada pel Gabinet de Promoció
del Valencià de l'Ajuntament de Sagunt.
@avivasagunt (AVIVA Sagunt).

L'AC Falla Penya El Mocador és orgullós
membre fundador de la Federació
de les Lletres Falleres i la Federació I+E,
Innovadores i Experimentals.

L'AC Falla Penya El Mocador no es fa
responsable de les opinions expressades
pels seus col·laboradors.

001 Ibán Ramón

Imatge gràfica

006 Paco Roca
008 Xavier Mariscal
010 Dídac Ballester
012 Miguel Hache
014 Marina Puche
016 Isidro Ferrer
018 Kike Correcher
020 Antonio Ortiz «Ortifus»
022 Ricard Balanzá
024 Enric Jardí
026 Jose Francisco Carsí
028 MacDiego
030 Yogur de Fresa

World Design Capital Valencia 2022

034 Xavi Calvo

Projecte FOC

042 Roberto Heredia

Disseny i Falles

046 Nacho Lavernia
050 Vicent Martínez
052 Raül Climent
056 Estudio Yinsen: Maria i Lorena
076 Santiago Sierra
086 Xavier Ruiz EASD

Disseny gràfic

092 Miquel Platero
104 Diego Mir

Arquitectura de ciutat efímera

116 Miguel Arráiz
120 Ricardo Ruiz
132 Javier Molinero
142 Irene Benet COACV
150 Pepe Cosín CDICV

Ceràmica

152 Ana Illueca Projecte ADN Ceràmic

Disseny de moda i floral

156 Francis Montesinos i Kike León

Paco Roca

Medalla d'Or al Mèrit en les Belles Arts 2021. Premi Nacional del Còmic 2008. Il·lustrador

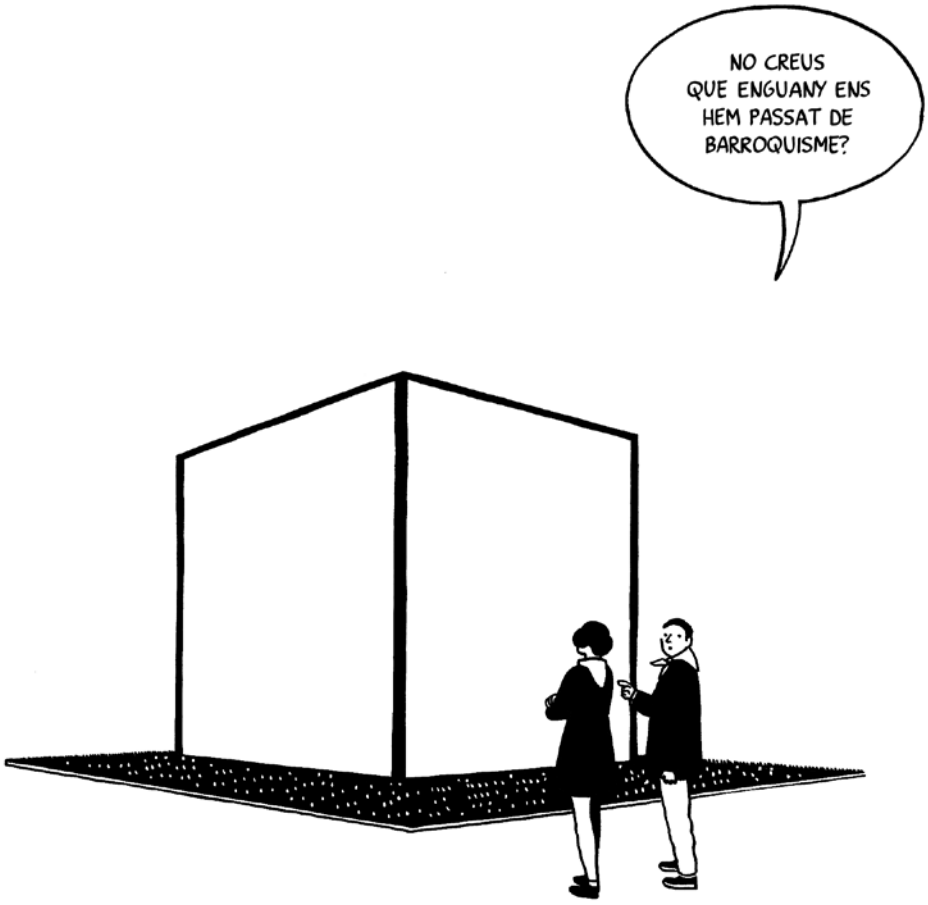
NO CREUS QUE ENGUANY ENS HEM PASSAT DE BARROQUISME?
PACO ROCA

Xavier Mariscal

Premi Nacional de Disseny 1999. Dissenyador

Dídac Ballester

Dissenyador

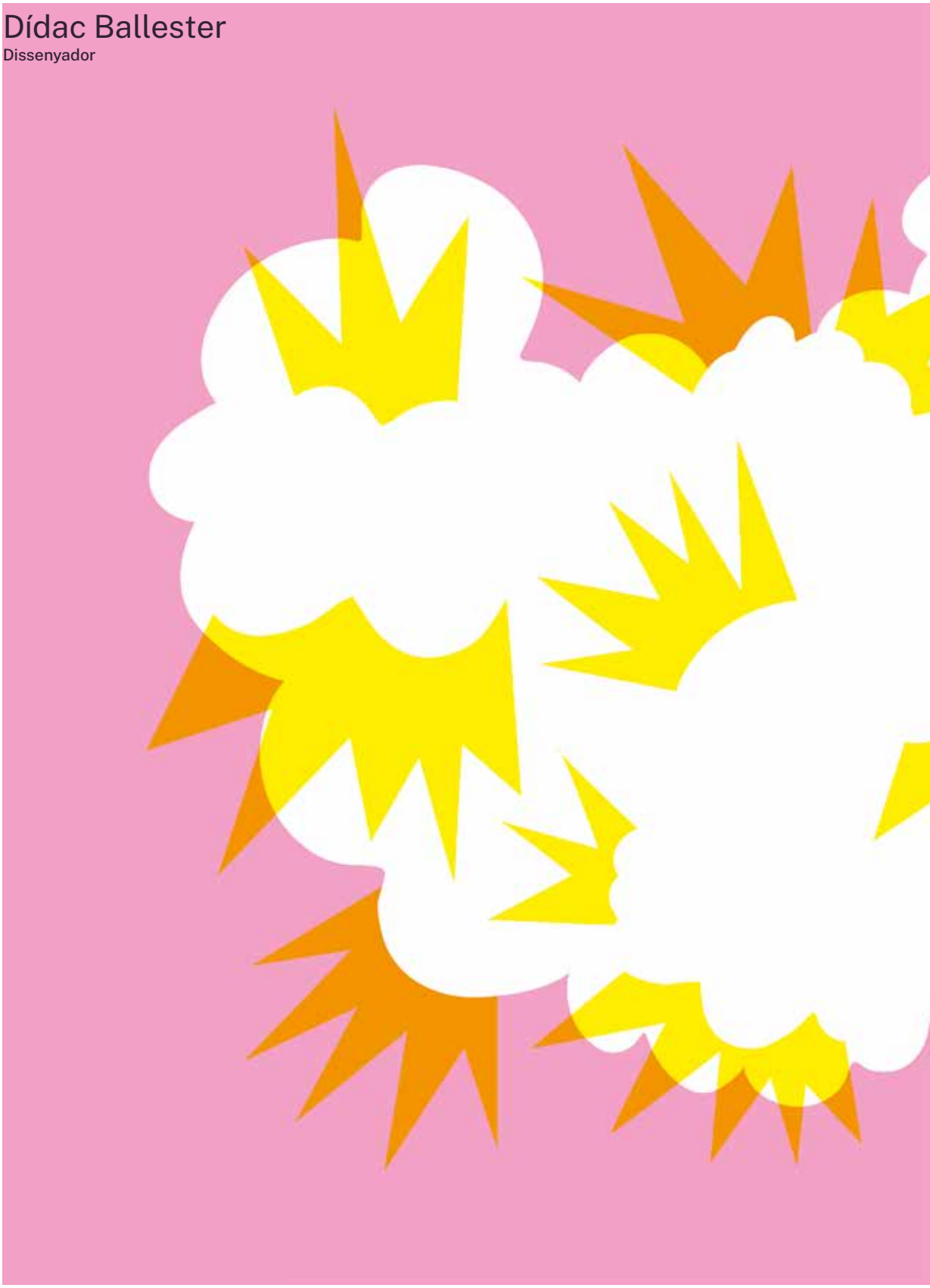

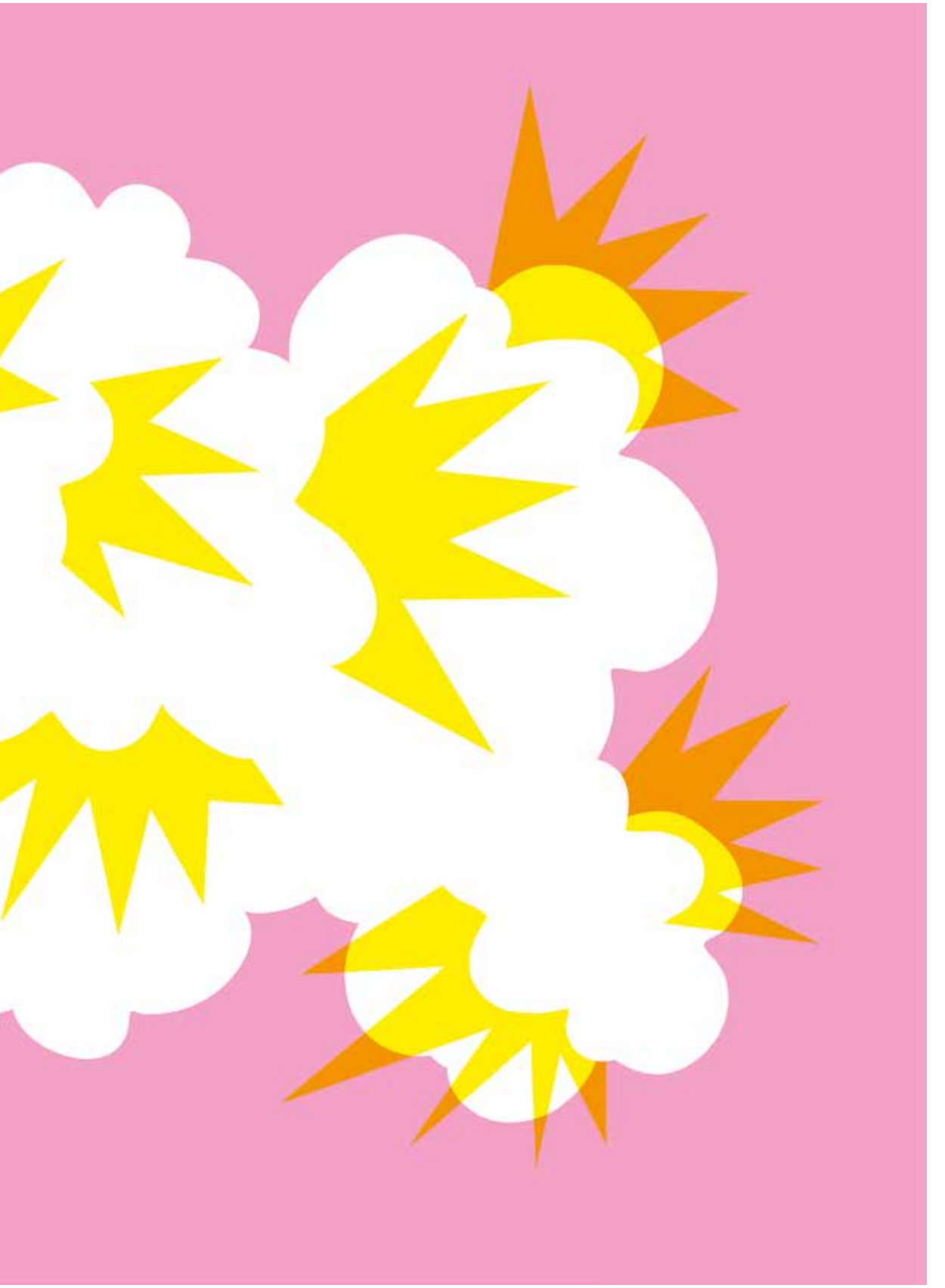

Consciència
Miguel Hache
Artista

MIGUEL
HACHE

Marina Puche

Artista

Picaeta
Veïns i falleres
a les
21:30h.
Marina Prieto

Isidro Ferrer

Premi Nacional de Disseny 2002. Premi Nacional d'Il·lustració 2006

Kike Correcher
Dissenyador

Per a mi les falles són i sempre seran foc.
Peça inèdita d'una sèrie
que es diu «Improntas».
«Improntas» és una indagació
en la memòria visual de la meua
infància, en les empremtes
geomètriques que van deixar
a la meua retina
les marques,envasos
i objectes amb què vaig créixer.
https://www.kikeco.com/improntas/

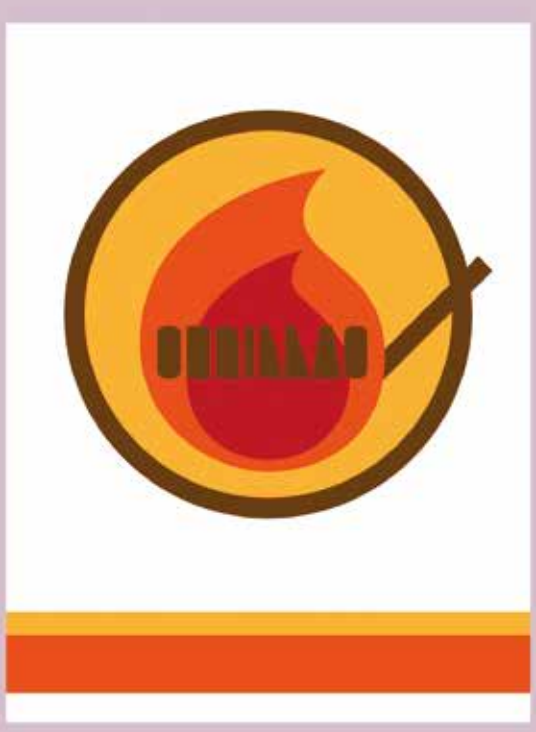

Matchbox

Antonio Ortiz «Ortifus»

Il·lustrador

VALÈNCIA CAPITAL MUNDIAL DEL DISSENY 2022

Icones

Ricard Balanzà
Artista

Són les nostres icones
per al poble coses bones.

Art i disseny:
ànima, ésser i seny.

Bell retaule de cultura i argent,
una explosió d'imatges bullent.

Icones que ens han conformat
i des d'antany arrelat.

Obrin els braços la xicalla,
per a ofrenar-nos la seua falla.

Enric Jardí

Dissenyador. Tipògraf. Premi Nacional de Cultura de Catalunya 2009

Disseny i espai públic

José Francisco Carsí

Arquitecte

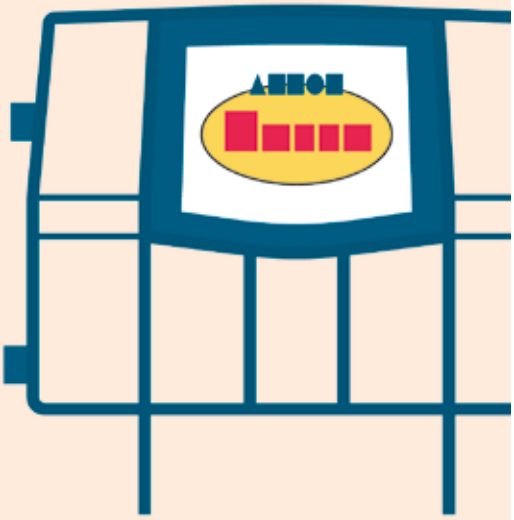

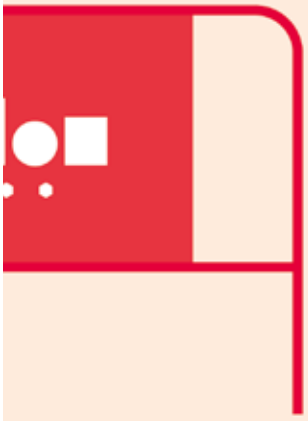

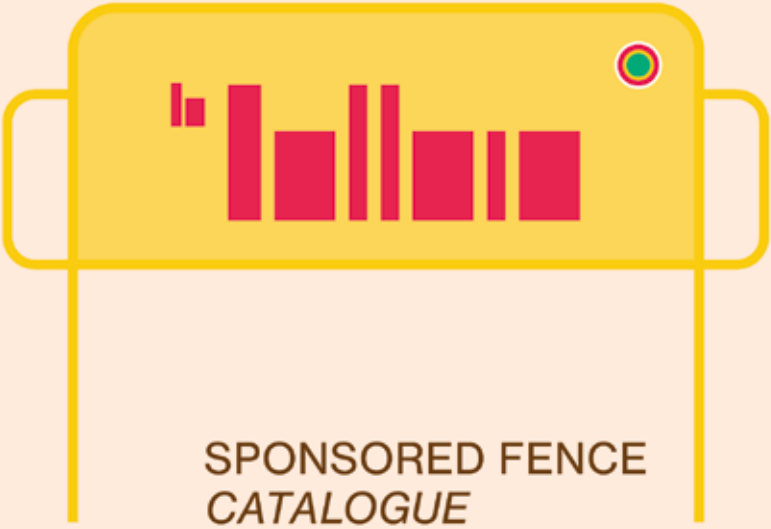

SPONSORED FENCE *CATALOGUE*

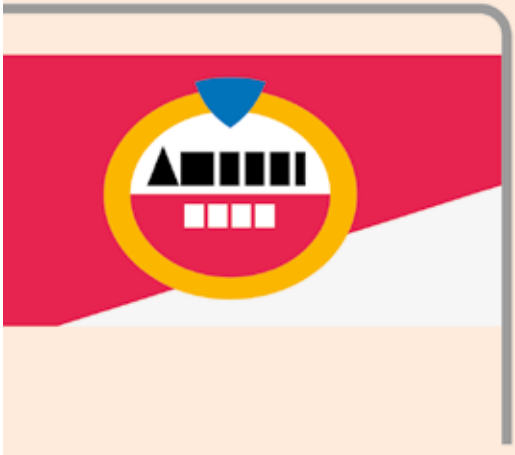

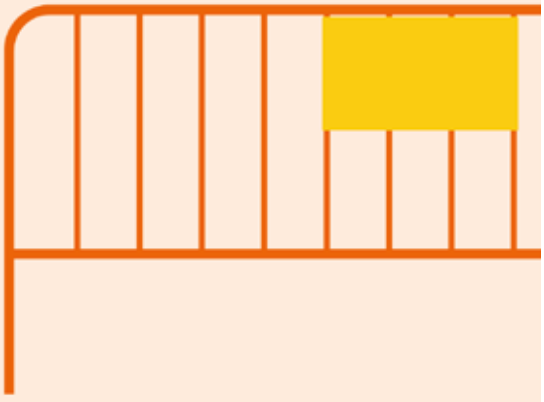

Altres falles són possibles

MacDiego
Dissenyador

Impressiona el monument faller. Aliment per a unes flames que hipnotitzen més que les pantalles. Cos de fusta, cartró i paper. Rematada vertebral des d'on uns ninots representen la crítica satírica i mordaç de l'entorn popular i polític. Ninots amb enginy, creativitat i sense censura, creats per artistes fallers. Ànimes de foc.

Ahhh nooo!, això ja no és així. Ara allò més important és l'estètica, la forma abans que el missatge, no siga que ens tornem menys senzills. Fes-la preciosista, si pots clar, però mentre, talla el carrer i munta una carpa, que caminar molestant des del casal durant tot l'any sembla que no ha estat suficient; i organitza revetlles i una ofrena, que no sé a què ve, però és coent i agrada per al poble; i molt «*corchopán*» que contamina un «*güebo*» però és més barat; i «*fritanga*» de carabassa i dóna-li més forta al «*chinta chunga*» que encara no ha començat el dia i així empalmem amb la despertà que als veïns els encanta, *i bla-bla-bla i mentre pum pum pum...*

Ara el més destacat no és celebrar trobada i alegria, es tracta de molestar, contaminar i adoctrinar, no siga que el sector *tradició-ranci* es moleste. Perquè prova, prova criticar o ficar-te amb les Falles i veuràs el que et passa.

Sempre que puga, com a bon valencià i amant de la nostra identitat i festa, aprofitaré aquests dies per a desaparèixer, descansar i anar a la recerca de la pols blanca que m'ofereixen les pistes d'esquí, és a dir, continuaré lluitant perquè crec que altres Falles són possible. VISQUEN LES FALLES!!!

Valenci

Geometria festiva
Yogur de Fresa
Disseny gràfic

Triangle, cercle i quadrat.
No hi ha res més bàsic.
De la simplicitat d'aquestes
formes geomètriques
sorgeix, com en un joc
de construccions per
a la xicalla, el foc, el mocador
i la pirotècnia. Elements
bàsics de la festa i d'aquesta
comissió. Podríem haver
posat un dibuix Disney d'una
fallera o alguna coentor però
de vegades la bellesa
del disseny està
en la senzillesa.

Disseny i Falles fan un genial tàndem, encara que a vegades s'obstinen a ser dos mons separats. Imatge gràfica de les Falles i València, en la seua capitalitat mundial del disseny, segons dissenyadors, artistes i il·lustradors valencians i valencianes.

Disseny i Falles fan un genial tàndem

Xavi Calvo
Director General World Design Capital Valencia 2022

Disseny i Falles fan un genial tàndem, encara que a vegades s'obstinen a ser dos mons tan separats.

Hi ha prou amb donar-li la volta a una tassa comprada en la cadena Tiger (oficialment Flying Tiger Copenhagen), desembalar algun producte d'Apple o passejar per IKEA, per a trobar explícites referències al disseny danés, americà o suec, respectivament. Són cultures empresarials que porten el disseny en el seu ADN, i gràcies al disseny com a eina estratègica són les multinacionals i cadenes que són hui.

Sobre aquests tres casos concrets, en aquest «flirteig» del disseny amb les denominacions d'origen, anem des del Designed with love in Denmark al concepte de disseny democràtic, passant pel Designed by Apple in California, i així és com aquestes tres marques s'han convertit en emblemes actuals i ambaixadores del disseny dels seus respectius països.

El disseny valencià es deu a la indústria
que el va fer nàixer, i per això són
les empreses del sector del moble
o ceràmic les que en els seus plans
d'internacionalització continuen
estenent i disseminant el valor
del disseny valencià, i fent-ho
a través dels seus èxits comercials
es transformen en una certa forma
en ambaixadores del disseny valencià.
Però és que, a més, els valencians tenim
la festa. Arriba març i les Falles
es converteixen en les representants
de la cultura valenciana, a més,
declarades Patrimoni de la Humanitat
per la Unesco. Reconeguem que hi ha
molt a millorar en aquestes festes,
amb massa implicacions lligades
al caos a la ciutat, a la pugna fallers
contra no-fallers o a la coentor general
d'una setmana de folres polars,
tanques o carpes, però ens agrade
més o menys és l'altaveu més potent
de la ciutat durant tot l'any.

Falles i disseny són dos mons separats en nàixer, però sent dos de les indústries creatives amb més potencial de València, hauríem de fer força per tornar a unir la família de nou. Per sort hi ha una flama que mai es va apagar i que hui ha aconseguit eixir del gueto de «projecte experimental» per a començar a normalitzar-se en forma de projectes molt atractius i amb molt més contingut que monuments, llibrets o cartells que desprestigiaven la festa.

Aquest paper de les Falles com a ambaixadores del disseny valencià comença fa ja cent anys amb un primer cartell oficial encarregat a l'il·lustrador Josep Segrelles, i viu un moment de frenesí durant la Segona República, gràcies a l'auge dels llibrets i la cartelleria de les festes. Si bé és cert que en les últimes dècades aquesta relació es va refredar, reflex d'un desinterés institucional per la professionalització del disseny, els últims anys fan olor de transició a un model de Falles que busca en el disseny recuperar la seua essència, també en el disseny.

Però no ens sentim enganyats, aquesta «florida» de propostes de «disseny» o a actituds més pròximes a l'art que a la mera artesania no és una qüestió que se circumscriga únicament a l'última dècada. Potser tendim a pensar que així és per la nostra curta memòria històrica i la facilitat que tenim d'oblidar quins són els nostres orígens. Per això no hem d'oblidar tots aquells precursors que van deixar la porta oberta perquè hui el disseny trobe un camp propici per a plantar la seua llavor. Des de Regino Mas, Ricardo Rubert, el tristament recentment mort Vicente Luna, Alfredo Ruiz i tants altres que van dedicar la seua vida a aportar tota la seua energia i talent per a aconseguir que les falles siguen allò que molts hem somiat però ens és difícil trobar a vegades als nostres carrers.

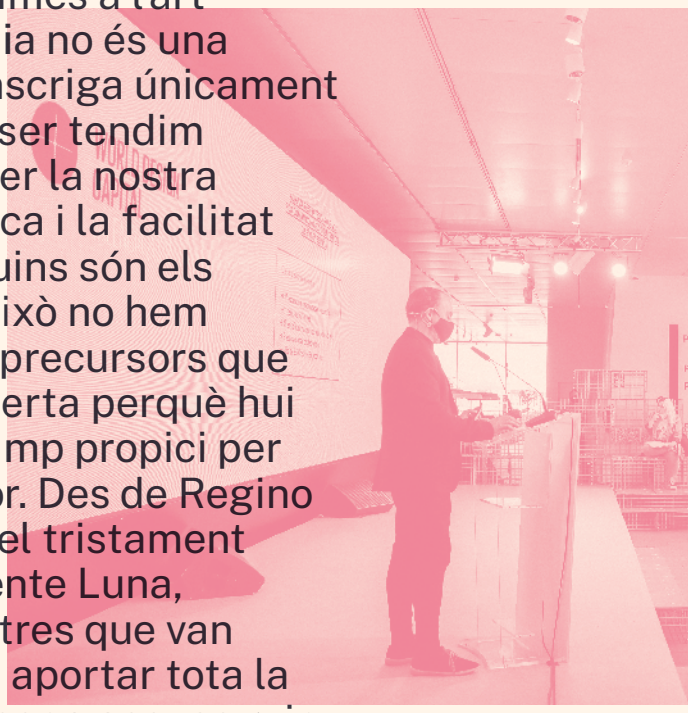

En l'actualitat les propostes més avantguardistes tenen major visibilitat gràcies al fet que han augmentat en nombre i als mitjans que agraeixen qualsevol proposta que se n'isca de la monotonia que s'ha instaurat en la realització de falles.

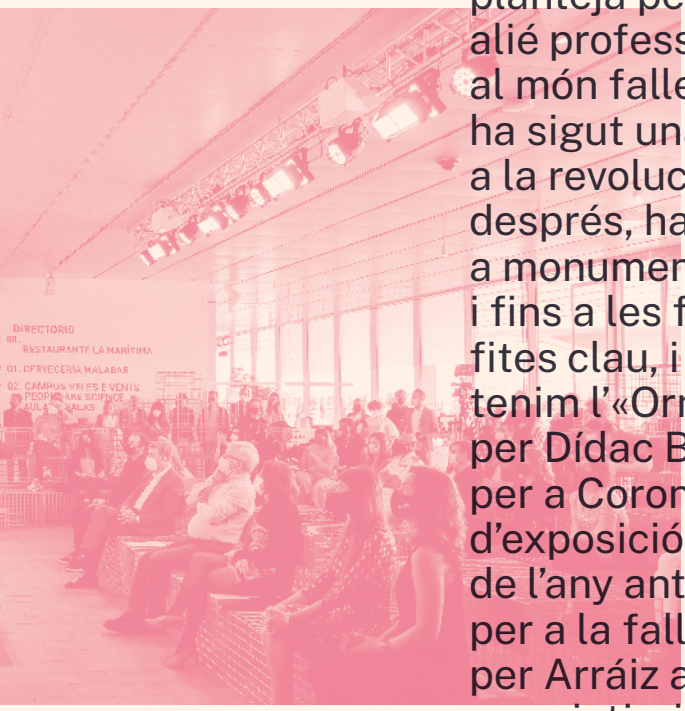

Propostes que van des de les que des de l'any 2010 Miguel Arráiz planteja per a la falla Castielfabib, alié professionalment fins llavors al món faller, l'arquitecte valencià ha sigut una espècie de fil conductor a la revolució que, quasi una dècada després, ha anat impregnant a monuments de totes les categories i fins a les falles municipals. Com a fites clau, i deixant molts en el tinter, tenim l'«Ornament i Delicte» de 2013 per Dídac Ballester i Ibán Ramón per a Corona, arribant a ser motiu d'exposició a la Valencia Disseny Week de l'any anterior, el projecte «Ekklesía» per a la falla 2015 de Nou Campanar per Arráiz al costat de David Moreno que viatjaria fins al Burning Man, o el monument del Premi Nacional de Disseny i també Premi Nacional Il·lustració, Isidro Ferrer, amb la seua proposta per a Corona en 2017.

Cal destacar, sense intenció d'oblidar algun nom, l'esforç per trencar moltes barreres creatives realitzat per autors com Anna Ruiz i Giovanni Nardín, o propostes de gran potència estètica i de contingut com les últimes realitzacions de Ricard Balanzà i Reyes Pe.

Sembla doncs que se supera la fase de l'exaltació del lleig, la Comic Sans va deixant de ser la tipografia oficial, i el disseny dels cartells o els llibrets ha evolucionat fins a convertir-se en referència nacional i internacional (el llibret dissenyat per Ibán Ramón per a la Falla Corona en 2017 va compartir Premi Laus amb un catàleg del MoMA de Nova York i una altra publicació del Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia).

Reivindicar a la fi el disseny ha començat també per redissenyar el *souvenir*, i fins el marxandatge faller sembla donar un gir cap a noves propostes molt més d'acord al disseny o la il·lustració que respira realment la ciutat en Falles. En aquest sentit, Atypical de Virginia Lorente o la botiga Gnom a Russafa s'encarreguen que el turista, i el mateix valencià, puga emportar-se a casa o lluir alguna cosa més que una figureta casposa.

En definitiva, les falles són un camp immens de prova i error per als creatius valencians, el podríem definir com l'horta del disseny, un terreny apte perquè la creativitat s'instal·le i cresca, si som capaces igual que l'horta de fer que les seues séquies continuen funcionant.

València, capital mundial de les festes del foc

Roberto Heredia del Rey
Departament de Projectes en World Design Capital Valencia 2022

Són centenars les festivitats que basen en el foc la seua raó de ser a Espanya. Molts són ritus ancestrals, però molts altres de nova creació. La majoria es regeixen pels solsticis i equinoccis solars, encara que el relat del seu origen ens arribe modificat moltes vegades per mites que han intentat apropiar-se d'elles. A València tenim una de les més importants, les Falles.

Les Falles a València no són solament una festivitat que naix i gira al voltant del foc, és molt més. La seua importància radica en el potent teixit associatiu que gira al voltant de la festa, la seua indústria artisticoartesanal que comprén multitud d'oficis (art, disseny, artesania, pirotècnia, moda, orfebreria, música...). Tot aquest entramat és el que s'alinea perfectament amb la filosofia i objectius de World Design Capital València 2022.

La reflexió que hem de fer entre tots hauria de ser no tant pensar què podem aportar des de València al món, sinó sobretot què podem aprendre d'altres festivitats del foc, del talent que podem atraure per a fer més rica, productiva i compartida la nostra festa. Perquè es convertisca realment en el que ens han nomenat: Patrimoni Immaterial de la Humanitat.
És moment de conéixer què fan i com ho fan en altres llocs per a crear sinergies i continuar creixent.

Des de World Design Capital València 2022 hem creat el projecte FOC amb aqueixa comesa. Un projecte que engloba i mostra el que som capaços de fer si treballem conjuntament. Un projecte per a mostrar a la ciutadania el nostre potencial, però també per a atraure a «la nostra casa» persones influents en altres festivitats que giren al voltant del foc, no solament de la nostra regió o nació, sinó també internacionals. La idea és que aquesta metxa de l'intercanvi cultural a través de l'excusa de la capitalitat del disseny siga només l'inici, que puguem compartir experiències en un futur molt pròxim, sent amfitrions com la Capital Mundial de les Festes del Foc i atraure esdeveniments de la repercussió de *Burning Man* a Nevada (USA), *Burning of the clocks* a Brighton (UK), *La Focara* a Novoli (Itàlia), *Slinningsbålet* a Ålesund (Noruega), *Nozawa Onsen* a Nozawa (Japó), etc. Són només algunes d'elles que ens poden aportar per a ser una millor i major festa del foc.

Falla Castielfabib 2011.
Artista: Miguel Arráiz
Fotografía: Noel Arráiz

Des del més global al més local, el món es maneja en totes dues direccions, és important aquest posicionament a nivell global, però és cert que la primera cosa seria també conéixer el nostre context més pròxim. Compartir amb altres festivitats molt més pròximes i que són molt desconegudes en l'àmbit de les Falles. *La Matxà* (Vilanova d'Alcolea), *La Nit dels Fatxos* (Onil) i tantes altres festes que hi ha al territori de la nostra Comunitat que són sorprenentment desconegudes per gran part de la població, i per poc que investiguem són centenars els festejos al voltant del foc que ocorren al llarg de tot el país.

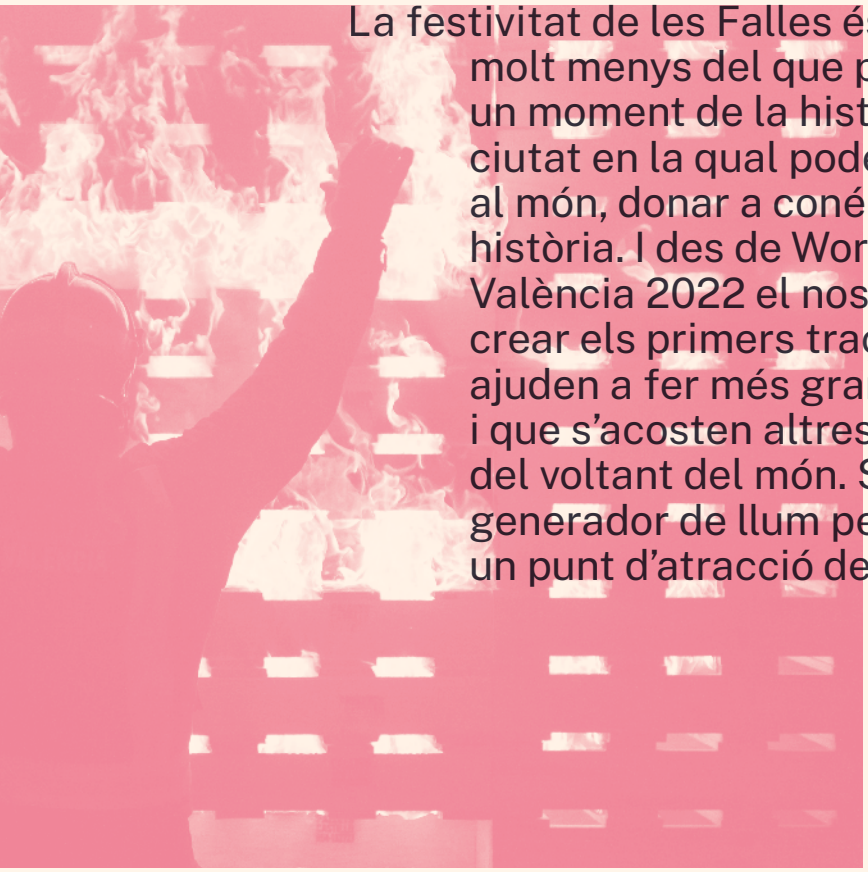

La festivitat de les Falles és coneguda però molt menys del que pensem. Estem en un moment de la història de la nostra ciutat en la qual podem acostar-la al món, donar a conéixer tota la seua història. I des de World Design Capital València 2022 el nostre objectiu és crear els primers traços o línies que ajuden a fer més gran la nostra festa i que s'acosten altres festes similars del voltant del món. Ser un focus generador de llum però també un punt d'atracció del foc global.

Des de l'exili
Nacho Lavernia
Premi Nacional de Disseny 2012

No soc faller. En la meua família es vivien les Falles amb una certa curiositat i poca participació. D'adolescent anava a algunes *mascletaes*, veia alguns castells des de la terrassa, em divertia seguint les bandes pels carrers... En una ocasió vaig anar a veure actuar a Los Canarios al parador del Foch i vaig tindre amics en la Falla King-Kong. Ah! i sempre he sigut incondicional consumidor de bunyols. Però mai he acabat d'entendre, o millor compartir, l'emoció de l'ofrena de flors o la diversió de les *despertaes*, els sopars de pa i porta, les vetlades amb música eixordadora i amb els papàs amb un ull en la seua filleta i l'altre en les mamelles de la veïna, les interminables cercaviles d'anada i tornada, o moltes altres activitats pròpies de la festa, encara que les respecte, com no pot ser d'una altra manera. La festa i jo vivíem una relació ambigua, a vegades divertida i a vegades distant.

Però tinc la sensació que a poc a poc i any rere any les Falles m'han anat expulsant. A mesura que han anat perdent frescor i espontaneïtat i s'ha generat una carrera per fer els monuments cada vegada més grans i més coents, a mesura que s'ha generalitzat la inclusió intolerable del contaminant poliestiré expandit (suro blanc) en els monuments, que les falles infantils són com una maqueta a escala de les grans (com quan el papà et fa el dibuix per al concurs infantil), que s'ompli tota la ciutat de carpes que bloquegen carrers i posen música fins a la matinada (cada any m'instal·len una davall del meu llit), que s'allarguen els dies de desgavell i caos més enllà dels cinc o sis que deuria ser allò raonable, que es permet la instal·lació de xurreries ambulants en cada cantonada que omplin l'aire d'un insuportable aroma a fritada, del protagonisme excessiu de la política en tot allò faller i que no queda a la ciutat un espai *Falles free* en el qual refugiar-se (ni ta casa), el meu interés per la festa ha anat disminuint.

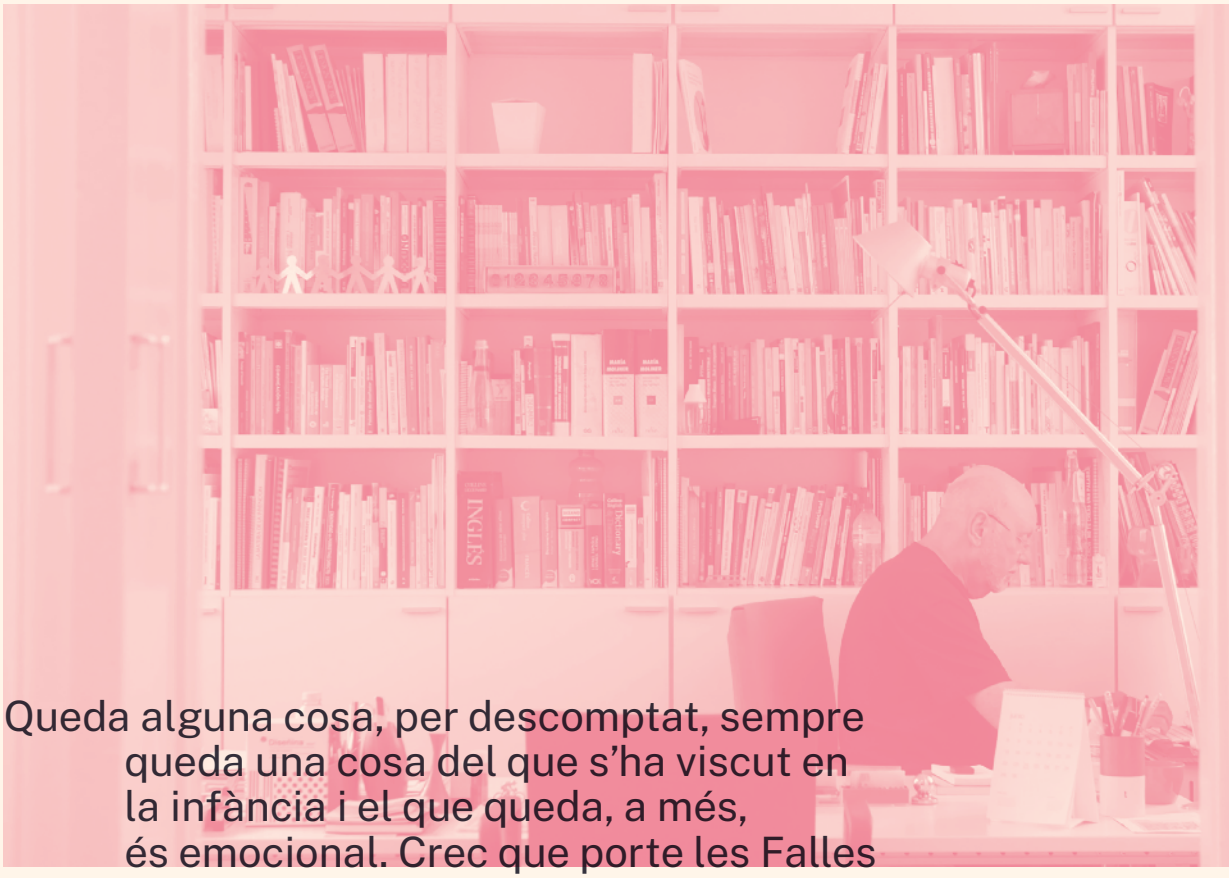

Queda alguna cosa, per descomptat, sempre
queda una cosa del que s'ha viscut en
la infància i el que queda, a més,
és emocional. Crec que porte les Falles
en el meu cor, però la veritat és que
les porte amb tristesa, amb creixent
distanciament i, per què no dir-ho, amb
una certa irritació. És la meua raó
(i potser la meua salut física i mental)
la que s'oposa a tant de desvari,
de manera que tots els anys, resignat,
faig la maleta, em dirigisc, no sense
dificultats, a l'estació o a l'aeroport
(el cotxe preferisc prudentment
no traure'l del garatge) i me'n vaig.
M'exilie. Fuig tota la setmana

aprofitant que tothom està a València
i que altres ciutats que m'abelleix
veure estan tranquil·les, en silenci,
com civilitzades. És inevitable coincidir
amb veïns que tenen el mateix
sentiment faller, cada vegada més,
i compartir amb ells una frase cèlebre
que en eixos dies es fa, tristament,
més veritat que mai: «Com fora
de casa, en cap lloc».

10 principis sobre què poden aportar les falles a València Capital Mundial del Disseny

Vicent Martínez
Dissenyador i president de la Fundació del Disseny de la Comunitat Valenciana
Premi Nacional de Disseny 1997

Del «pensat i fet» a «repensar abans de fer».

051
Vicent
Martínez
10 principis sobre què poden aportar les falles a València Capital Mundial del Disseny

1 → Les bones falles
són innovadores

2 → Les bones falles
fan de la seua existència
una bona experiència

3 → Les bones falles
són creatives i propositives

4 → Les bones falles
no són invasives

5 → Les bones falles
són igualitàries i inclusives

6 → Les bones falles
són honestes

7 → Les bones falles
fan economia circular

8 → Les bones falles
cuiden al detall la seua activitat

9 → Les bones falles
respecten el medi ambient

10 → Les bones falles
amb menys fan més

Text inspirat en els 10 principis del bon disseny de Dieter Rams

De què parle quan parle de disseny

Raül Climent i Rojano
Soci i director creatiu d'Estudio Menta

El disseny sovint es vincula amb l'aparença estètica, «jo et passe aquest contingut i ja tu el fas bonic». De ben segur que en part és culpa nostra, dels dissenyadors. Potser hi ha hagut moments en què ens hem deixat portar per la retòrica, i d'altres en què no hem sigut capaços de fer un exercici suficient de didàctica. Potser hauríem d'explicar millor que el nostre treball té més a veure amb el procés que amb la solució, que sense contingut el disseny no és disseny sinó plàstica, que forma i funció van sempre de la mà. Perquè el disseny (podeu dir-li com vulgueu) no és més que un mètode de pensament divergent, una eina per trobar camins disruptius que ens porten a solucions adequades als problemes que se'ns plantegen.

I ara que tothom parla d'obrir les falles al disseny, jo em pregunte: de què estan parlant? Si del que es parla és de fer una actualització estètica dels monuments, benvinguda siga; hi ha moltes més referències per explorar a banda del manierisme de la factoria de Walt Disney. Però tot i que les falles necessiten diversitat estètica, si la permeabilització del disseny a les falles queda en una component tan superficial, de poc ens valdrà tant de rebombori i tanta xarramenta. El disseny és treballar amb el contingut i els processos, ací és on m'agradaria que impregnaren les falles. Tindríem així unes falles on la gent participés del debat, la crítica i les idees. On cada comissió tinga l'oportunitat d'aprendre i créixer any rere any, perquè cada monument suposaria una reflexió. I és que si hi ha una cosa que m'agradaria traslladar del disseny a les falles és la cultura del projecte, trencar amb la idea del monument adquirit com qui compra un grapat de mobles, o un quadre que penjar al racó més llustrós del menjador. No hi ha encàrrec, sols una transacció mercantil.

Quan els professionals del disseny ens enfrontem a un projecte nou, ho fem basant-nos en un briefing. Què és un briefing? Es tracta d'un document (sovint una exposició verbal) on es defineixen les línies estratègiques d'un projecte, així com els objectius i, de vegades, fins i tot uns certs condicionants plàstics. És a dir, el client, qui contracta, abans de plantejar a un determinat professional el seu encàrrec, fa un acte de reflexió (de vegades fins i tot d'introspecció), amb el qual pren una posició determinadora de com ha de ser el projecte. Ha decidit tenir un paper actiu en procés del disseny que no hauria d'acabar ací, sinó que s'hauria de mantenir durant tot el desenvolupament del projecte. Amb aquesta actitud, el resultat deixa de ser una ocurrència del dissenyador o la dissenyadora de torn, i esdevé un projecte compartit amb el client (en aquest cas la comissió). L'autoria llavors perd el seu sentit personalista i les línies que separen les persones que hi participen s'esborren.

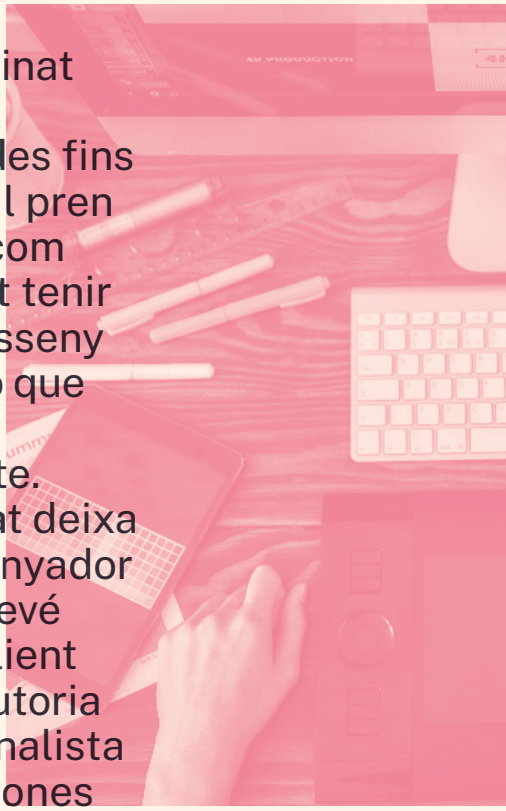

El projecte és col·lectiu. Que hi ha millor representació del que hauria de ser una falla que la imatge de l'esforç compartit en la cerca d'una meta comuna?

055
Raül
Climent
i Rojano
De què parle
quan parle
de disseny

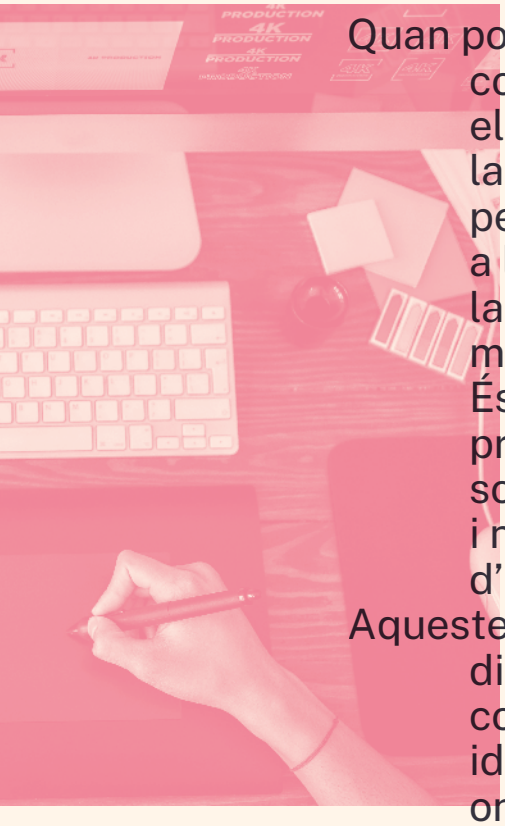

Quan posem al centre del projecte el contingut i el processos, en definitiva el relat i les persones que hi participen, la forma muta i es transforma per a adaptar-se: la forma segueix a la funció. En un context com aquest, la formalització plàstica dels monuments no es pot preveure. És el fruit de tantes variables, tantes preguntes i respostes, que la forma sols pot ser el resultat d'una suma, i no es revela fins que la resta d'incògnites s'han aclarit.

Aquestes sí que serien unes falles de disseny: gent participant d'un projecte comú, treballant braç a braç, debatent idees i fent propostes. Unes falles on la gent en veure un monument diga «mai m'ho hagués imaginat», «no sé si m'agrada o no, però és interessant», i fins i tot: «açò no és una falla». Perquè això significaria que les falles han trencat amb els tòpics (que no amb la tradició). S'haurien alliberat llavors de les cadenes del què diran, el contingut seria sovint igual o més important que la forma i serien per fi diverses com la societat en què vivim.

Procés de creació Falla Corona 2020/2021
Estudio Yinsen
Dissenyadores

(Riiing, riiiiing)

— Hola, Lorena! Soc Elena,
de la Falla Corona.
— Ah! Hola, guapa! Què em contes?
— Res. Et telefonava perquè no sé
si sabies que seré la presidenta enguany
i m'agradaria molt que dissenyàreu la falla
per a l'any que ve. Què us sembla?
— De veres? Que xulo! Em mola molt.
Ara li ho dic a Maria i et confirme. Però, bé,
que jo crec que sí. Que guai!
— Ai que bé! A mi també em fa molta il·lusió.
De fet, és una de les coses que em semblava
més important... M'encantaria que siguéreu
vosaltres les artistes del pròxim any.
— Doncs, moltes gràcies per comptar amb
nosaltres. Si vols, quedem un dia i ens ho
contes amb més detall.
— Genial. Et dic prompte alguna cosa. Un bes.
— Adeu, bonica. Besos.

Temporada 1
Jo per a ser feliç vull un camió

«*Déu va fer el món en set dies*»

Capítol 1: L'encàrrec

Al juny de 2019 rebem una trucada inesperada. Elena Muñoz, a qui vam conéixer en 2018 quan vam fer la campanya gràfica de les Falles, ens proposava ser les artistes per a la Falla Corona de 2020.

Som dissenyadores gràfiques i comunicadores, i també tenim un passat vinculat a les arts escèniques, el circ, el teatre de sala i el teatre de carrer on, entre altres coses, hem realitzat *performances* amb escenografies i malabars de foc. Sense poder evitar-ho, hem traslladat tots aquests aprenentatges en el projecte de la Falla Corona, usant els recursos propis del disseny i la comunicació gràfica, juntament amb la narrativa i la *performance* de les arts escèniques.

Lorena Sayavera i María Pradera,
fundadores de l'estudi Yinsen

Capítol 2: El procés creatiu
Fase 1 – Anàlisi i objectius

La llibertat creativa és meravellosa,
per però per a poder crear amb sentit,
és important definir uns límits
per a poder traçar una meta.
El primer pas, va ser investigar
i entendre l'origen de les Falles
i la seua evolució fins a l'actualitat
per a definir els punts claus
que havíem de complir per a mantindre
l'essència de l'esperit faller.
Definim tres elements principals:

1. Fer una crítica sobre un tema d'actualitat.
2. Utilitzar el foc com a ritual per a alliberar-nos d'allò que volem criticar.
3. Usar la ironia per a parlar en to d'humor.

A més, afegim unes altres intencions personals al projecte, com tractar un tema universal, transformar símbols populars, que el públic poguera interactuar amb la peça, provocar la participació de la comissió fallera, que la Falla Major i la Falla Infantil pogueren tindre el mateix lema per a crear un diàleg conceptual entre elles, generar una reflexió social i mediambiental en un to optimista i divertir-nos, fent de tot el procés una festa. L'única limitació que vam tindre va ser trobar una idea que es poguera produir amb el pressupost que teníem.

Fase 2 – Concepte

Bo, a l'embolic...

Crítica

Les falles naixen amb la idea de criticar fets censurables de l'actualitat i un dels temes que més preocupen en aquest moment és l'emergència climàtica. Llegíem una notícia on l'ONU fixava en 2030 la línia del no retorn i Greta Thunberg va ser nomenada persona de l'any 2019 en la portada de la famosa revista *Time*. Quan estires del fil i cerques la malaltia darrere d'aquests símptomes trobes una societat de consum voraç i un sistema capitalista que, llevat que fem canvis rellevants, el resultat, abans o després, ens porta cap al suïcidi col·lectiu. Buscant un símbol universal que puga representar la societat de consum, pensem cremar diners de manera

literal. Els diners podien encaixar
bé en el llenguatge de la sàtira fallera,
ens connectaven amb la corrupció
valenciana i amb frases com
l'«Això ho pague jo», «Serà per diners»
o «Amb diners torrons». Però, clar,
si ho pensem bé, els diners *per se*
no són una cosa dolenta, allò dolent
és l'ambició desmesurada, quan
els diners es converteixen en un fi en
lloc d'un mitjà. Un empresari que tala
arbres a l'Amazones i mata centenars
d'espècies, uns germans que deixen
de parlar-se per una herència, una
empresa que prefereix no investigar
la cura d'una malaltia...

Ironia

Arribades a aquest punt, busquem
el significat de la paraula ironia:

*Ironia és l'art de denunciar, criticar o censurar
alguna cosa, però sense expressar-ho
de manera explícita o directa*.

Ok, com podem cremar diners sense
fer-ho de manera explícita? Per què
no cremar un furgó de Prosegur
a escala real? És un element icònic
que funciona com a símbol del capital,
la seguretat, el poder, el deute...,
i a més ens remet al desig popular
de robar un furgó ple de diners,
fins i tot a alguns els recordarà
la història del robatori del furgó
del Dioni.

Una altra definició d'ironia diu:

*Ironia és la manera de donar a entendre
alguna cosa, expressant el contrari
del que es vol dir o es pensa*.

061
Estudio Yinsen
Procés de creació Falla Corona 2020/2021

Llavors, com podem parlar de la falsa felicitat que ens generen els diners expressant el contrari del que volem dir?

Les Falles estan acompanyades de textos satírics, en els quals, en molts casos, es fan jocs de paraules. Decidim, llavors, intervindre el furgó amb un grafiti en un lateral que posara «Jo per a ser feliç vull un camió», una frase que dona títol a la falla. A més, canviem el nom Prosegur per «Prousegur» i transformem el seu logo pel símbol d'euro.

Falla Corona 2020/2021 dissenyada per Yinsen i produïda pel taller de Manolo Martín

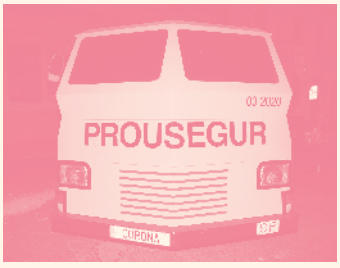

Detalls de la Falla Corona 2020/2021 dissenyada per Yinsen i produïda pel taller de Manolo Martín

Fantasia llit de bitllets

I la cosa no acaba ací, com que volíem proposar una falla on el públic poguera interactuar amb ella, dissenyem un bitllet personalitzat amb les Torres de Serrans i imprimim 54 milions d'euros en bitllets de cent. Creem un llit de bitllets a l'interior perquè el públic poguera entrar i viure la sensació de ficar-se al llit sobre un munt de bitllets i complir una fantasia cinematogràfica durant uns segons de la seua vida. El problema és que al setembre de 2021 les mesures covid no van permetre complir aquesta fantasia, i tampoc unes altres més, que no contarem encara per a no fer *spoilers*.

Disseny de bitllet per a la falla de Yinsen

Capítol 3: La producció amb Manolo Martín

Per a la construcció de la falla volíem evitar el suro i fer una proposta més respectuosa amb el medi ambient. Manolo Martín va construir l'estructura de fusta amb el mateix sistema que fan els vaixells. Per a donar-li més realisme i poder provocar en el públic uns instants de dubte entre ficció i realitat, els retrovisors, els fars, els cristalls i els caragols són d'un desballestament, usant suro només en les rodes del furgó. El 98% del material de la falla està feta amb fusta de procedència nacional.

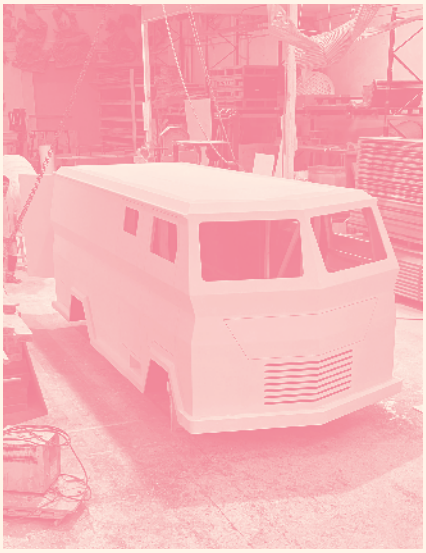

Procés de construcció del furgó al taller de Manolo Martín

Capítol 4: La *Plantà* - setembre de 2021

Inaugurem setembre portant per tot València un furgó en una grua, dubte que ningú pensara que era una falla. Arribà la grua i fou possiblement una de les *plantaes* més curtes de la història.

Arribada al carrer Corona per a la *Plantà* del furgó

065
Estudio Yinsen
Procés
de creació
Falla Corona
2020/2021

Pintada
en directe
del *grafiti*
de la Falla

Però, i el grafiti? Upsss! Se'ns havia oblidat!
Don't worry, ho fem en directe.
I sense haver-ho preparat ens va eixir
un *Livepainting* improvisat.

Jo per a ser feliç vull un camió
Vivim en una espiral d'explotació voraç,
cada vegada es consumeix més i més
ràpid en favor del capital, un sistema
que sobreviu gràcies al consum infinit,
impossible en un planeta amb recursos
finits. Moltes veus donen l'alarma,
incendis descontrolats, pujada
de les temperatures, sequeres,
inundacions, espècies
que s'extingeixen, pandèmies...
Els científics fixen en vuit anys la línia
del no retorn, una xiqueta de 15 anys
es converteix en la icona d'una nova
generació i evidencia l'immobilisme
de la nostra classe política.
És el Black Friday, Sant Valentí,
Nadal, el Dia de la Mare o les Rebaixes
una altra vegada, sembla el dia
de la marmota. Ens venen bocades
de felicitat d'usar i tirar. Demanem
hipoteques a 40 anys i ens convertim
en esclaus voluntaris per a adorar
el déu Don Diner. Val la pena?
La Falla Corona 2020/2021 és una reflexió
sobre el valor dels diners en forma
d'ironia. El foc, en un ritual purificador,
es converteix en un acte poètic
i alliberador en contra del consumisme
salvatge. La fi serà el principi d'una
cosa nova. Celebrem-ho amb l'alegria
que mereix tota revolta.

067
Estudio Yinsen
Procés
de creació
Falla Corona
2020/2021

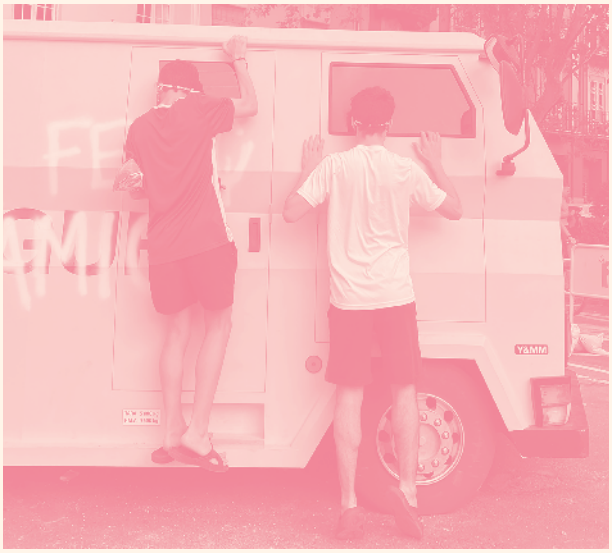

Reaccions
del públic
durant les
Falles de 2021

Va ser curiós veure com molta gent, en lloc d'entendre la frase «Jo per a ser feliç vull un camió» de manera irònica, l'entenien de manera literal. Deien: «Síííííí, això és el que necessite, el robaria», mentre unes altres persones entenien la ironia i ens preguntaven entusiasmades quan seria la *Cremà* perquè els semblava apoteòsic veure el furgó cremar. La Falla va ser un *photocall*, una crida a la curiositat per a veure el llit de bitllets des de la finestra i fins i tot un joc improvisat on deixàvem bitllets eixint del maleter. Alguns només el miraven, uns altres el robaven, i uns altres els demanaven als seus fills que el robaren ells.

Capítol 5: Falla infantil 2021

Els xiquets tenen la capacitat de ser feliços amb molt poca cosa, no importa si val diners o no, amb una caixa de cartó són capaços de jugar al futbol i passar-ho d'allò més bé. Reflexionant sobre aquesta idea i connectant-la amb la història de l'*Estoreta velleta*, li demanem a la nostra comissió que recolliren mobles vells de fusta per a fer precisament això, una *Estoreta velleta*. Amb tot el que van portar, muntem la Falla en directe el mateix dia de la *Plantà* i escrivim en una pissarra un poema que deia així:

069
Estudio Yinsen
Procés
de creació
Falla Corona
2020/2021

Jo per a ser feliç vull un camió?
Jo vull somriure ben lliure.
Jo vull plorar, però de riure.
Vull un futur amb molts arbres
i que els pardals volen pels aires.

Jo vull construir una falla alta,
jo vull convertir mobles en tresors
i jugar amb els meus amics
perquè tot açò és el que em fa feliç.

Falla infantil 2021
Totes dues falles plantegen una reflexió al voltant del valor dels diners des de diferents perspectives, l'ambició de l'adult i la ingenuïtat de la infància.

Procés de muntatge
de la Falla infantil al costat
de la comissió fallera

Capítol 6: Llibret 2020/2021

Quan es crema una falla, l'única memòria
física del projecte és el *llibret*.
En aquest cas, vam voler dissenyar
un editorial experimental on poder
traslladar el sentit irònic de la falla
a la publicació. Combinem el luxe
d'una tapa dura amb colp en sec
i serigrafia, en contrast amb una
enquadernació amb canonet de plàstic
barat i impressió sobre paper groc
d'un gramatge quasi transparent.
Aquesta enquadernació ens dona l'avantatge
de poder afegir alguns elements com
ara fotografies, un bitllet cremat,
i, *a posteriori*, afegir fotos amb
el procés de la falla.

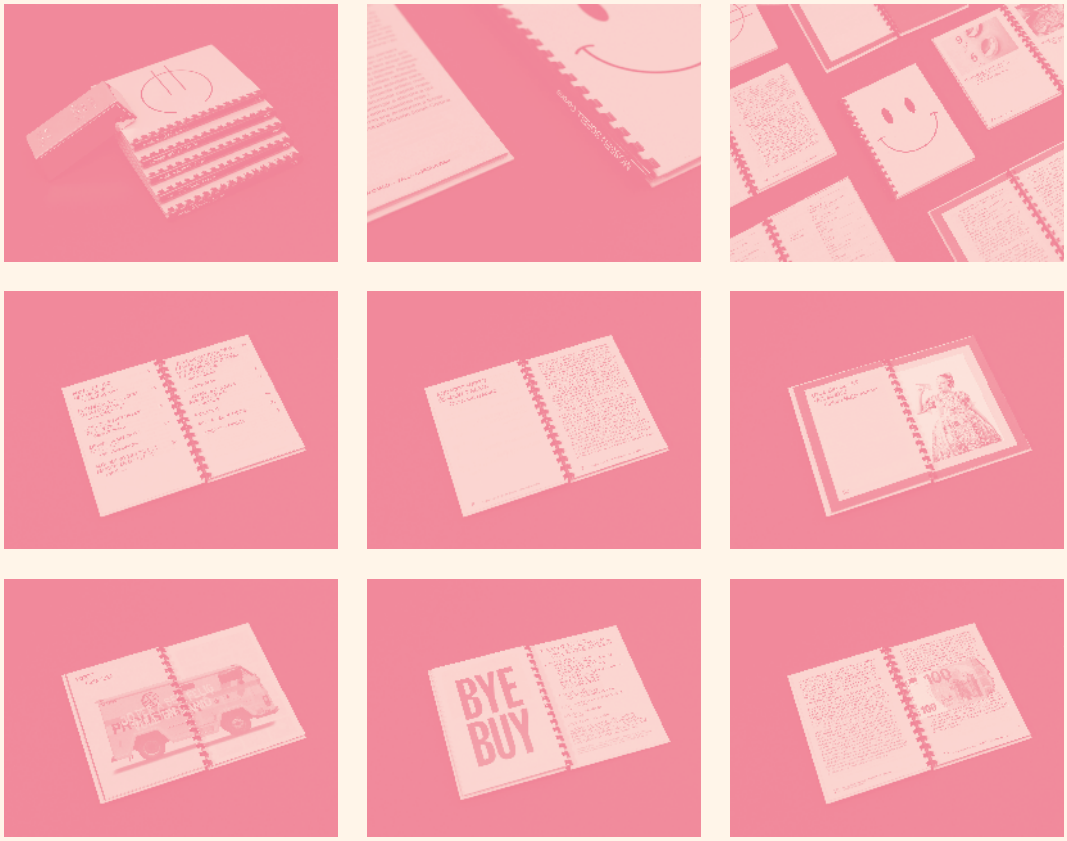

071
Estudio Yinsen
Procés
de creació
Falla Corona
2020/2021

Cremà
de les Falla
de març
de 2021

Quan es van tornar a ajornar les Falles de març de 2021, l'única cosa que podíem cremar era el llibret. Uns mesos després rebem un premi Laus d'Or i un de Plata en els *European Desing Awards*, un final inesperat i emocionant que ens va omplir d'alegria en un any prou raret.

Capítol 7: Desaparició del furgó + *Cremà* 2021

En la matinada del dissabte, just abans
del dia de la Cremà, el furgó va
desaparéixer. 54 milions d'euros,
potser era temptar molt la sort.
«La Falla es recompon en una estoreta
velleta, andròmines velles recollides
per les persones que componen
la Falla Corona, compartint i rient,
malgrat tot. Hui cremarem, fidels
al nostre ritual faller, i, en un canvi
de guió inesperat, tornarem a l'origen
de la festa per a començar de nou,
per a cremar aquest malson i desitjar
que les Falles de 2022 siguen com
sempre van ser, la nostra Gran Festa.»

Marca de pneumàtic trobada
al carrer Corona en la matinada
del dia de la *Cremà* de 2021

073
Estudio Yinsen
Procés
de creació
Falla Corona
2020/2021

Procés de muntatge amb la comissió fallera d'una gran Estoreta velleta amb reciclant la carpa de fusta exterior per a complir amb les mesures covid en les trobades falleres de la comissió

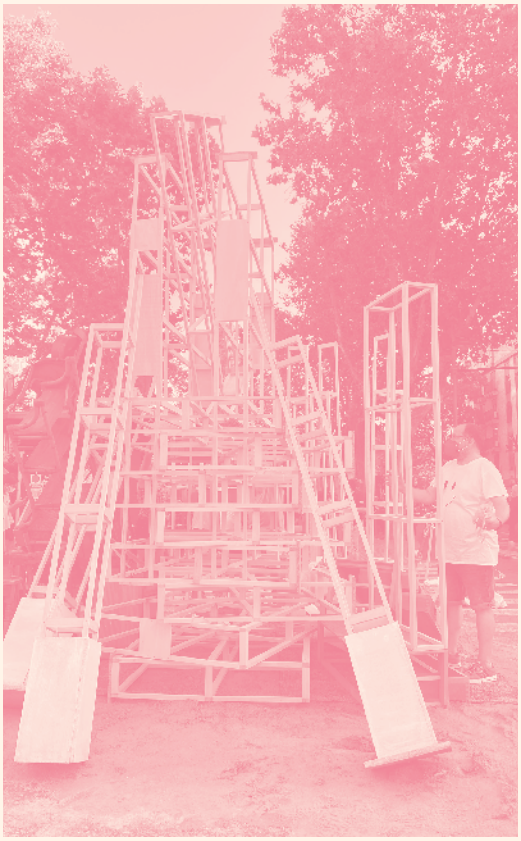

Plantà improvisada
i *Cremà* de la Falla Corona 2021

Avanç Falla Corona 2022

Temporada 2: «Don Diner» s'ha escapat
Qui s'haurà emportat el furgó?, s'hauran gastat els diners?, haurà guanyat el capitalisme a l'anticapitalisme?, l'hauran camperitzat? Si voleu saber com acaba aquesta història, us convidem a visitar la Falla Corona 2022: «Don Diner» s'ha escapat.

Biografia

Yinsen és un equip creatiu format per Lorena Sayavera i María Pradera. Estan especialitzades en la creació de marques i campanyes a través de l'exploració de sistemes gràfics amb un fort component narratiu. Es caracteritzen per conceptualitzar idees sòlides de manera senzilla i directa amb especial sensibilitat per la tipografia, el color, la geometria, la il·lustració i el *copywriting*. Han realitzat multitud de projectes relacionats amb el sector cultural, social i públic com les campanyes gràfiques per a les Falles de València 2018, la Temporada 2019/2020 del Teatre Rialto, el 8M de l'Ajuntament de Madrid o la identitat Connecta Thyssen per al Museu Thyssen-Bornemisza. Els seus treballs han sigut reconeguts en premis nacionals i internacionals com els ADCE Europe, els premis Laus, European Design Awards i Graphis NY, entre altres.
IG: @yinsen_studio / www.yinsenstudio.com

Paraula cremada
Santiago Sierra
Premi Nacional d'Arts Plàstiques 2010

El Cabanyal, València, Espanya.
Juliol de 2012.

«Paraula cremada» va ser realitzada
al Cabanyal, València, barri tradicional
de pescadors que porta anys lluitant
contra els plans especulatius de l'ajuntament
de la ciutat. El projecte es va dur a terme
amb la col·laboració de l'associació de veïns
del barri i el col·lectiu Perifèries.
La paraula va ser construïda
pel taller faller de Manolo Martín.

077
Santiago
Sierra
Paraula
cremada

FUTURE

079
Santiago
Sierra
Paraula
cremada

Cremà del Ninot del Rei Felip VI
Santiago Sierra
Premi Nacional d'Arts Plàstiques 2010

Es tracta d'una obra hiperrealista de quasi cinc metres d'altura elaborada amb materials combustibles (cera, resines, fusta, tela i pèl natural) que les flames han consumit fins a deixar només una calavera ignífuga a manera de «vanitas» i les cendres.

081
Santiago
Sierra
Cremà
del Ninot
del Rei Felip VI

L'obra s'havia realitzat amb la intenció de ser cremada amb el mateix ànim amb el qual es cremen les Falles en la cultura popular: desfer-se d'allò vell i d'allò corrupte per a deixar pas a allò nou. Va ser presentada per Santiago Sierra i Eugenio Merino al febrer de 2019 en l'estand de Prometeogallery di Ida Pisani, que va realitzar la producció durant la 38 edició de la fira d'art contemporani ARC, i va causar un gran enrenou entre el públic i la premsa.

Santiago Sierra i Eugenio Merino són dos artistes conceptuals contemporanis de gran projecció internacional que realitzen un art polític crític de gran impacte. En aquesta ocasió van decidir unir els seus esforços i fondre els seus estils per a la producció d'aquesta obra d'art processual que aspira a convertir-se en un document històric de la seua època, expressant els somnis i els desitjos de gran part de la població de desfer-se d'una institució caduca.

083
Santiago
Sierra
Cremà
del Ninot
del Rei Felip VI

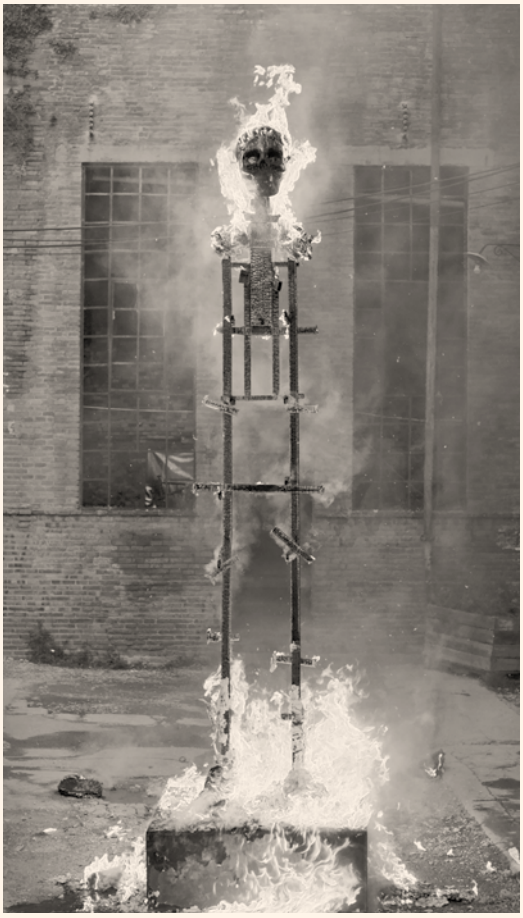

085
Santiago
Sierra
Cremà
del Ninot
del Rei Felip VI

Escola d'Art i Superior de Disseny de València
F. Xavier Ruiz Serralta
Departament d'Història i Teoria del Disseny. Escola d'Art i Superior de Disseny de València

Ja està ací el caliu... de les falles? No, home, no! Fa un fred que pela! Però ja venen les falles, i les esperem al caliu de les brases d'unes castanyes torrades o d'un cafenet amb els amics. Ja queda poc. Tornarem a eixir als carrers, i seran les millors falles: València, capital del disseny.

087
Xavier Ruiz
Escola d'Art i Superior de Disseny de València

València en falles, cap i casal del disseny. Perquè València és disseny! No faré ací un llistat per tal de justificar aquesta capitalitat. Hem guanyat perquè som els millors. I prou!

Fora bromes. Soc un professional. Hom pot definir el disseny pels seus objectius i, potser, el primer siga aquell de solucionar els problemes de la gent i millorar la seua qualitat de vida. La festa és expressió de la dignitat d'un poble, és el regal que ens hi fem, després d'un any de treballs i patiment, i d'il·lusió, d'enginy i gràcia; és, en definitiva, una mostra d'orgull i estima per la nostra cultura i tradició. I què és la tradició sinó eixa carrera de relleus, de testimonis, que sempre mira endavant, sense perdre els orígens, però sempre renovadora i creativa.

València, que bonica que està! I no és que ho diga jo, sinó tot aquell que hi passa, per ací. Ha passat molt de temps, sí; i han passat moltes coses! Però recorde aquella primera València que vaig conéixer quan era un xiquet. Aquella València grisa, que et deixava una pàtina de fum a la roba i als cabells. Aquella València de «Visite el centro en media hora». És que soc de poble, de la rodalia, i entrava al cap i casal per l'Estació del Nord. Entrava a eixa València en festa.

M’encisava, i m’encisa encara, l’interior
d’aquest palau al progrés que és
l’Estació, encara que sovint anem amb
presses. Orgull d’un poble,
porta d’entrada a la festa, semblant
a les de Quart o de Serrans, amb eixos
merlets on Demetri Ribes li fa l’ullet
a la Llotja de la Seda. No sé si es pot
criticar, però... el servei de rodalia
tampoc ha canviat en quaranta anys.
A qui li corresponga, que segur que
a algú li correspon, que estiga mitja
horeta dalt d’un vagó. Que això també
entra en el disseny.
En aquell temps, quan era jo més jove,
vivia sota el Micalet, junt a aquells
punkis que et demanaven cinc duros
per engominar-se la cresta. La grisor
dels edificis del Carme feia joc amb
les seues samarretes del «no future».
Amb els amics, gaudíem de passejar
pels carrers de València, amb les botes
velles i les xupes negres comprades
a Llombai: carrer de Corretgeria,
els Pavesos, d’en Bou, Portal
de Valldigna, la placeta de l’Arbre,
del Negret, carrers de Dalt i de Baix,
Sant Jaume i Eixarchs, i ja s’acabava
tot. Tot just on hui trobem un centre
històric viu i dinàmic, ple de gom a gom
de joventut i de cultura.

Xavier Ruiz
Escola d'Art i Superior de Disseny de València

El temps passa, la ciutat creix i té el repte de crear un àmbit que siga sostenible tant per l'economia com per la festa. I així ho ha fet, i funciona. Però s'ha de ser ambiciós a l'hora de repensar un model de ciutat que no sols funcione, sinó que es desenvolupe de manera sostenible. I així ha sigut en anteriors etapes, quan els barris i els veïns anaven per davant de polítics i tècnics. Amb bel·ligerància, si cal. En cas de no haver-ho fet així, el riu seria hui una autopista, i l'Albufera i el Saler, un femer. Cal repensar uns carrers per una mobilitat cada vegada més diversificada, una ocupació de l'espai que concentra esdeveniments, monuments i visitants en temps de distanciament i el gaudi d'un consum festiu que respecte l'entorn. Tot sense perdre de vista les arrels a l'horta, la diversitat dels barris, etc.

Perquè, com déiem, dissenyar és treure profit de les dificultats. Però amb reflexió. El Jardí del Túria, després de la catàstrofe, va ser l'opció encertada. Però no va ser la primera opció. No s'han de fer coses, sinó fer eixes que són les millors. Què seria de la ciutat sense eixe pulmó, cor i tota la resta? Qui hauria sobreviscut a la pandèmia? Tinc a la ment el vídeo del meu netet, el primer matí que es pogué eixir al carrer. El seu «fun and go» riu avall, com Forrest Gump sense frenada. «I com vos apanyàreu per tornar a casa?», vaig preguntar. Li esperava l'esmorzar (el disseny valencià sempre funciona). Al riu hi ha lloc per a tot i per a tots, fins i tot per a Gulliver en el país dels nanos.

Des dels seus inicis, o fins i tot abans, la finalitat del disseny ha estat promoure la salut i el benestar, el desenvolupament social i cultural dels pobles, la consolidació democràtica d'una societat igualitària i solidària que incloga la diversitat, així com la defensa del patrimoni i el medi ambient. Per això no he parlat de la tradició artística del nostre país. La història de la indumentària, de la ceràmica i de tot tipus de productes, dels monuments, de la implicació dels artistes amb nom treballant junt a altres anònims, de l'experiència de la festa, on es confonen els cinc sentits, o més... Tot això ja està escrit. Està escrit i encara s'escriu. Molts

Xavier Ruiz
Escola d'Art i Superior de Disseny de València

treballs finals a l'Escola s'interessen per posar al dia allò antic i nou, pel que fa a materials, tècniques i tradicions. He pensat, però, que tan importants, o més, poden ser altres valors del disseny, com la solidaritat i la inclusió. Perquè falles sempre ha significat defensa dels valors democràtics, defensa dels valors de la gent. Cal anar més enllà, no fer qualsevol cosa. Com amb el socarrat (no el cremat); la ironia no fereix. Si no és que eres un tirà, un intolerant o un insolidari.

Vull agrair l'espai cedit per l'Associació Cultural Falla Penya El Mocador per poder parlar de l'«Experiència del Disseny de València en Falles». Potser hi ha certa confusió amb açò de València, però la culpa és d'En Jaume, que li posà el mateix nom a tot. Tots formem part d'un sol poble, sigues d'un barri o un altre. L'experiència del disseny és una experiència humana, com l'experiència ètica, estètica, d'amistat o religiosa. El disseny t'assabenta que açò és per a tu, que et tenen en compte, sigues dretà o esquerrà, jove o major, hàbil o més desmanyotat. No hi havia a València unes falles com aquestes! Sí, com les que venen, com les que farem, no de qualsevol manera, unes falles per a tots.

Què collons és el disseny gràfic?

Miquel Platero Berjas

Yogur de Fresa. Digueu-li a la seua mare que és pianista en un bordell, no que és dissenyador

Clúster, sinergies, sostenibilitat, dinàmic, *team meeting*, innovació, brífing, transversal, vertebrar, ecosistemes, *know-how*, *target*, avantguarda, *fullstack services*, social, eixos, resiliència, *serendipia*. Paraules que pots trobar en qualsevol definició de disseny. Si és de disseny gràfic encara és pitjor.

Quan lliges sobre què és el disseny fa la sensació que estan parlant de la teoria de cordes o mínim de ciència-ficció. La meitat de vegades no entens res. Al disseny li hauríem d'arrancar certes paraules que sincerament solen tindre l'única intenció d'allargar un text i quedar com un general, perquè quasi sempre són buides i signifiquen poc més que una merda. Si les eliminem de la frase, el que et queda és una tia o un tio assegut deu hores (o més) davant d'un ordinador *pencant* com un campió.

No em cansaré de repetir que el dissenyador o dissenyadora està més prop del treball d'un paleta que el d'un arquitecte o arquitecta, però sense tanta pols clara. És la famosa frase del 50% d'inspiració i 50% de transpiració. Suar i treballar intensament amb una mica d'ajuda de les muses. Però poc d'*artisteo* hi ha ací per no dir gens.

El disseny en el seu origen no és art (o no deu, o jo no ho veig així). És pic i pala. Almenys en la meua, segurament, equivocada manera d'entendre-ho. L'art és una altra cosa, una cosa que ha de ser bella pel simple fet d'existir. El disseny està sempre al servei d'un producte, siga físic o no, mentre que l'art és el producte en si mateix. És cert que a vegades el disseny pot convertir-se en art, però això és sempre amb el pas del temps i a través de les persones i del valor que li donen a l'objecte. Així, l'arxiconeguda portada de *The Velvet Underground & Nico* de 1967, i famosa pel plàtan d'Andy Warhol, naix com un disseny perquè està al servei del producte, que és un disc de màxima categoria musical, però amb el temps l'objecte es converteix en art gràcies a diversos factors com la fama, el mateix autor, misticisme, llegendes, etc. Però, compte, el disseny pel camí pot quedar-se en un punt intermedi, que és el d'icona popular, cosa que tampoc està malament. Però no obligatòriament en art. Tot el que toca un dissenyador o dissenyadora no es converteix en or com al conte de Mides.

Oh capital, mi capital

Tindre València com a seu de la World Design Capital és un privilegi i a més *mola* un ou. Recorde rebre la notícia de la designació amb molta il·lusió i entusiasme. És com si jugues al futbol i el mundial és a la teua ciutat. Però, clar, ja deia el tècnic de Barakaldo, el controvertit Javier Clemente, que a Espanya hi ha 40 milions de seleccionadors. Doncs bé, hi ha també 40 milions de dissenyadors (o més). És molt fàcil donar una opinió, segurament més autoritzada que la teua, per a la qual i per descomptat no fa falta conéixer el perquè, la pròpia idiosincràsia del treball o del client. I amb les opinions passa com amb els culs, que tothom en té un. Encara que el concepte de disseny del tertulià de torn siga *Comic Sans*, degradats arc de Sant Martí sense mesura i gatets, molts gatets. I és que la nostra és una professió en la qual un *software* et capacita per a entrar en el gremi, i una boca et converteix en expert. I si no, què faig jo escrivint ací com si tinguera idea d'alguna cosa?

Tornant al símil del futbol, no tots han entrat en la convocatòria. I és important recordar que igual que no sols de rumba viu l'home, tampoc el disseny és només el *star system* i prou. Per descomptat tenen tot el respecte i l'admiració perquè s'ho han pencat molt, però també hi ha disseny més enllà del *smart casual*, la posa, els peus descalços i les fotos en blanc i negre. Al final, encara que em pese, no soc capaç d'entendre fins a quin punt servirà per a alguna cosa. Espere que sí. Mantinguem l'optimisme perquè tenim encara tot un any per davant. Per posar algun «però», potser es pot trobar una mica a faltar que la capitalitat haja estat un poc més plural i menys endogàmica. Però sobretot és important acostar-la no sols al món del disseny sinó també a tots els ciutadans en general.

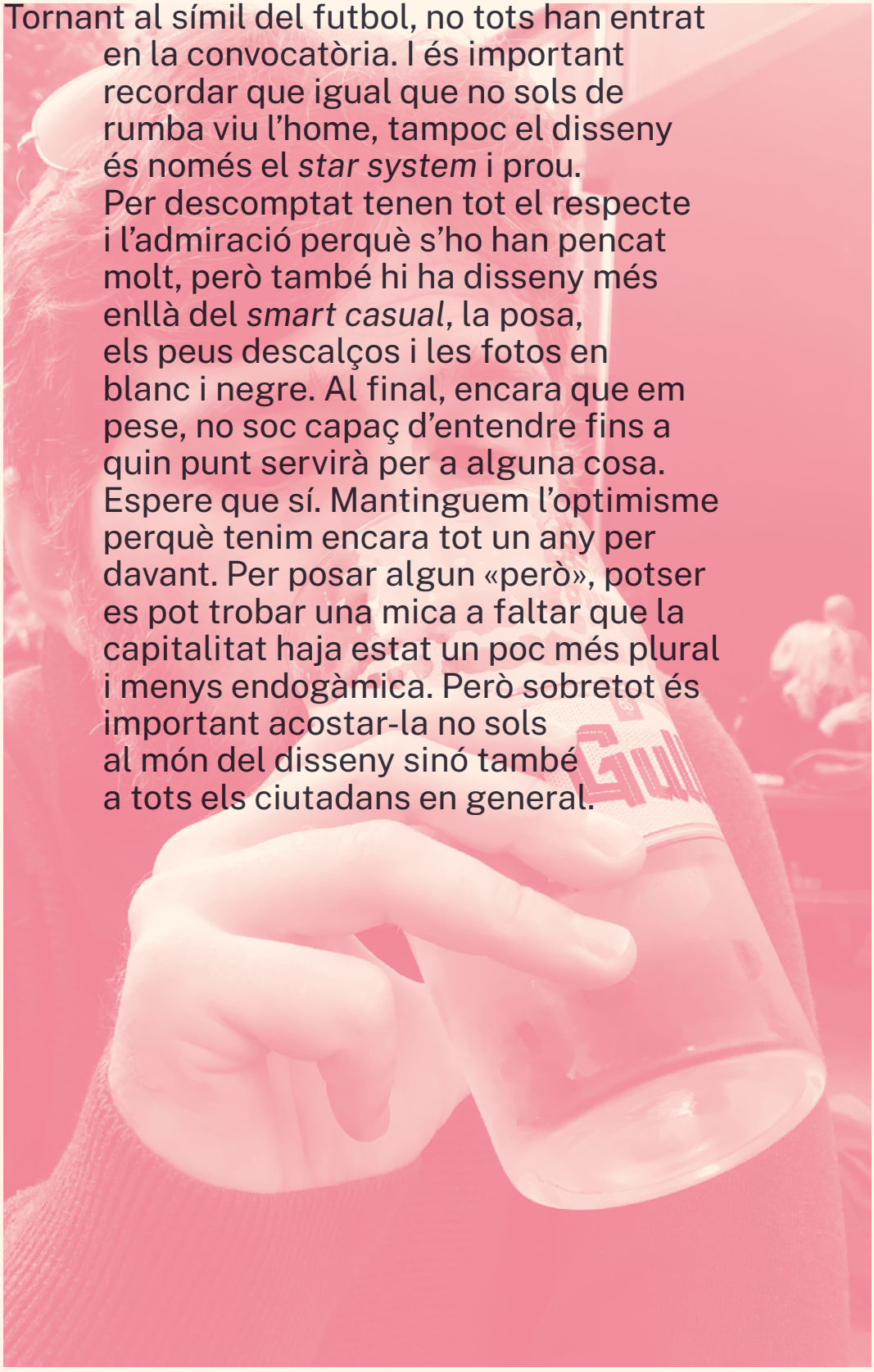

Vivim temps on de vegades s'han repartit carnets de dissenyador amb foto i tot. Una espècie de cruel *Qui és qui* en el qual segurament la teua cara no apareixia en el tauler del joc ni usant ulleres o portant barret. Temps en els quals s'ha vilipendiat la professió i en els quals ha sigut impossible fins i tot ser profeta, ja no en la teua terra, a vegades ni en la teua pròpia casa. Almenys que servisca la capitalitat per a posar en focus en el disseny d'ací i deixar de lloar propostes, que també són vàlides, per descomptat, però que es valoren molt més pel simple fet de ser foranes, encara que el seu avantatge siga difícil de distingir o directament no ho existisca més enllà del glamur. Rebem amb els braços oberts les opinions del món, però valorem també el que tenim a prop de casa.

Falles com a antònim de disseny

Segur que moltes persones continuen tenint el concepte, cada vegada més equivocat, que les falles i el disseny són conceptes antònims. Fals. Bé, de vegades no. La *coentor* és la *coentor*. Però cada vegada més hi ha comissions que es preocupen per establir uns mínims de qualitat. I deixant del costat els monuments, que podrien entrar en la categoria d'art, la part del disseny gràfic la podem situar en la part escrita, és a dir, en els llibres. De les webs millor no parlem hui, no temptem els infarts o l'epilèpsia. Dic llibres perquè cada vegada em costa més entendre'ls com a «llibrets». He vist autèntiques meravelles, coses que no creuríeu, encara que lamentablement moltes vegades poc valorades. Corona, La Mercé..., exemples de treballs que salten més enllà de la setmana fallera i que són joies del disseny en una disciplina que antany era menyspreada

per la professió i la labor de la qual requeia sempre en els tallers on era més important acabar ràpid perquè moltes vegades ni es cobrava aqueixa maquetació. Afortunadament a poc a poc s'ha tendit a una especialització amb major o menor sort, però que ha contribuït molt a la qualitat gràfica general del producte. Cada vegada és més fàcil trobar coses almenys endreçades. El que era només una excepció fa no tants anys hui és per sort la tònica general. I segurament ací han ajudat els premis de la Generalitat i Lletres Falleres, cal reconéixer la seua part de mèrit en aquesta part. Perquè s'han començat a valorar els llibres com a edicions completes, no només com a la Wikipedia de torn, i en això té molt a veure la mà del disseny gràfic.

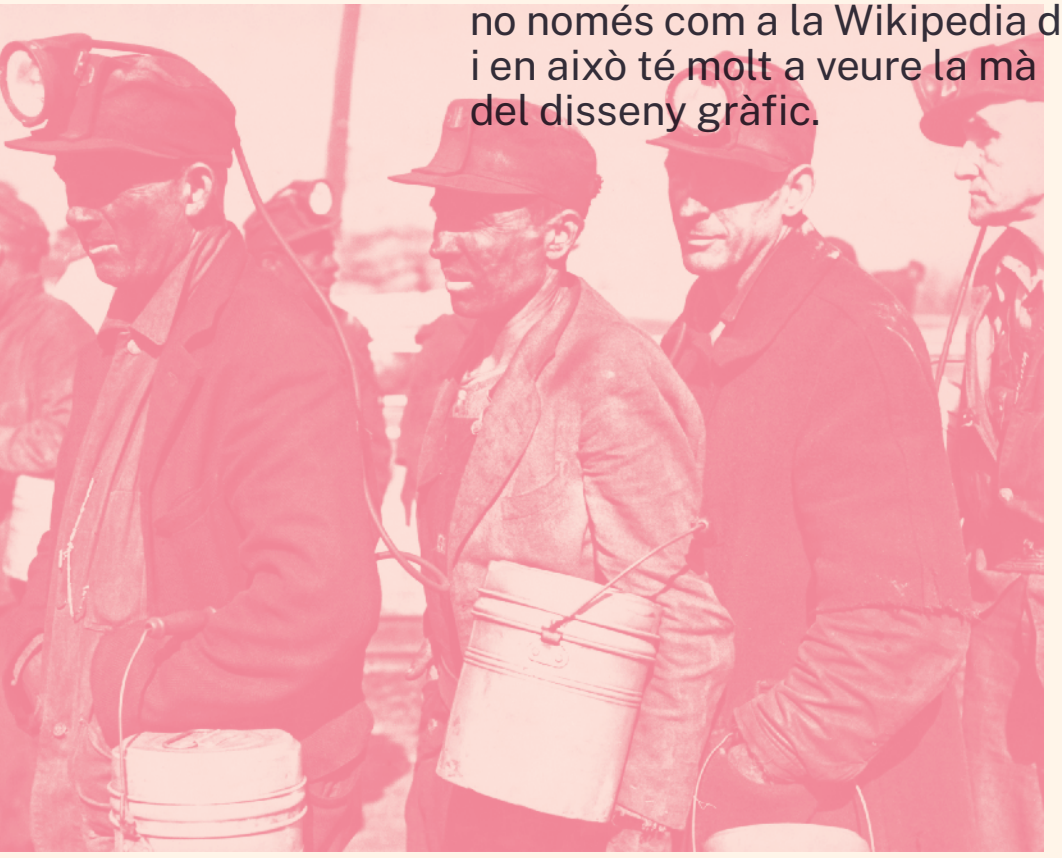

Dissenyadors gràfics acudeixen al seu estudi.

Queda treball per recórrer, per descomptat. Per exemple amb els «escuts» de les comissions. Que en la gran majoria dels casos continuen sent tal qual eren als anys cinquanta o setanta. Hi ha excepcions, sí. Però moltes vegades aquests dissenys queden en segon pla, per a coses internes, no per a lluir-los en estendards i coses oficials. Hi ha por al canvi. Concretament les falles en general solen tindre por d'abraçar noves idees pel pèssim argument del «s'ha fet així tota la vida» (que ens acabarà condemnant a tots, al temps) i la majoria de les millores que s'estan produint venen precisament des de fora de l'àmbit faller habitual. Monuments diferents, disseny de llibres que et diuen que no semblen llibres, «escuts» amb dissenys actuals... A poc a poc no val. Però cal apretar el cul perquè ens agafa el bou.

El clúster, el disseny sostenible i tota la *mandanga*

Soc dissenyador gràfic. Encara que siga només perquè tinc unes targetes de visita on ho posa. L'examen per a traure'm carnet crec que m'ho van haver de suspendre. Encara així, soc un peó de *Freehand* de tota la vida (ara amb *InDesign* o *Illustrator* clar, maleït Adobe i pobra Macromedia). Compte, que no em sembla malament el corrent (o el *lobby*) del disseny sostenible. Parle sempre des del punt del disseny gràfic, que és el que conec encara que siga un poc. En principi és l'ideal, però encara no he trobat una explicació concreta que em convença. I és que se solen perdre amb paraules que no entenc.

De vegades és més un conte per a contar-lo als xiquets que una realitat.

Sí que entenc el concepte de proximitat, clar. Però moltes vegades es teoritza sobre un tema, s'omplin fulles de *Word* amb ideals genials però que són difícils d'aplicar. No és que no estiga conscienciat, però per desgràcia això no és el País de la Piruleta, carrer Cotó de Sucre. Al client, que és qui paga tot l'embull, li importarà més aviat poc. Vol resultats al millor preu i està en el seu dret. No ens la podem agafar amb paper de fumar.

Que, per cert, el paper, d'on ve?, i les tintes? El programa que utilitze el pague religiosament cada mes a Irlanda, per cert, un altre debat

que hauríem de tindre. L'ordinador està fet a la Xina per una empresa americana. És molt difícil ser més papista que el papa.

La sostenibilitat hauria de començar per la sostenibilitat econòmica. Això és, que siga sostenible tant per a clients com per a dissenyadors. Pagar un preu just que no siga una estafa o una burla per a la dissenyadora o el dissenyador, ni tampoc una estafa per al client, que ha de perviure econòmicament. A partir d'ací, si podem aplicar uns altres criteris, genial. Però no ens tornem bojos. Visquem al món real i no al *Matrix* que ens agradaria.

Una altra paraula que sent molt és innovació. Evidentment. Però ha de significar alguna cosa, no podem usar-la només perquè queda bé. Hem d'experimentar i provar coses que puguen sorprendre, però és necessària també una conscienciació per part de clients i usuaris per a atrevir-se. Crec que el disseny va més ràpid que les persones i moltes vegades som com papallones entropessant amb els vidres de la vida.

El procés per a evangelitzar sobre nous formats, dissenys, suports, etc., és molt complicat. Confie molt en la capitalitat per a aconseguir almenys que s'aconseguisca millorar una certa dosi d'atreviment. També confie en ella per a millorar la reputació de l'ofici. Sovint som l'últim mono. I no se n'adonen que el que fem és la imatge que transmetran. Prou d'imatges de fons en marca d'aigua.

En resum

El disseny està ací per a ajudar-nos. Sobretot si ho deixem en mans de professionals. El disseny fa que les coses siguen més apetibles. A més és assolible per a qualsevol. No fa falta tindre Messi en l'equip del teu barri perquè xute els penals. És una professió maltractada des de dins i des de fora. Sempre és bo que hi haja xiquets que ho paguen. És necessari llevar-li un poc de romanç, però en general fem més bé que mal. Els dissenyadors i dissenyadores serem empresonats per un delicte que no hem comés, però no tardarem a escapar-nos de la presó en la qual ens trobem reclosos. I buscats encara pel govern sobreviurem com a dissenyadors de fortuna. Si vosté té algun problema i se'ls troba, no dubte a contractar-los.

Entrevista a Diego Mir i Fase Studio

Diego Mir

Dissenyador del cartell anunciador Falles de València 2021

Què fa en el dia a dia Diego Mir? I Fase Studio?

El nostre dia a dia professional, com en el cas de la gran majoria de companys de professió, consisteix a «apagar focs». Tenim la sort de dedicar-nos a una professió que ens apassiona, però és important no idealitzar el nostre ofici.

El disseny, en essència, és (o hauria de ser) una tasca principalment intel·lectual, en el sentit de pensar solucions i conceptes abans d'executar-los formalment. Però el ritme frenètic diari i les limitacions de temps pròpies dels encàrrecs fan que gran part del nostre temps, i amb ell sovint també la nostra energia, siga absorbit per necessitats puntuals com ara canvis constants de maquetació, correccions, adaptacions de creativitats a diferents formats, etc. Això, per no parlar de la part purament administrativa inherent als autònoms.

En general, es tracta de dedicar gran part de la jornada laboral a moltes tasques diferents que aprens a solucionar amb agilitat per tal de guanyar temps per a les coses que realment importen. I és en eixes coses, en eixos encàrrecs, on podem desenvolupar la nostra creativitat i donar solucions que fan que l'essència del disseny isca a la llum. Pensem que és ací precisament on hem de donar-ho tot. Però lamentablement no sempre és possible.

Quines fonts d'inspiració tinguéreu per a crear la campanya gràfica de les Falles 2021?

Després de decidir que la campanya consistiria en un exercici d'introspecció i un homenatge als artesans i artesanes, a les persones que fan la festa possible, no ens va resultar difícil arribar a la conclusió que, formalment, era una bona opció tindre com a referents els grans cartellistes valencians del període d'entreguerres (Renau, Ballester, Raga, Segrelles...). Per dos motius: el primer, que era una manera de fer

referència a un altre ofici, el del cartellista; el segon, que les circumstàncies en què se celebraria la festa (en cas de poder celebrar-se), ens convidaven a donar-li la volta a la narració i a la funció pròpia de la campanya. No es tractava de vendre la festa fora del nostre territori i traure pit de cara al món mostrant la majestuositat i l'espectacle de les Falles. En eixe moment, era necessari celebrar les nostres arrels i la nostra capacitat per a recolzar-nos i superar les adversitats.

El disseny no pot desvincular-se del context sociocultural que l'envolta. I, en eixe sentit, és eina i responsabilitat del dissenyador saber llegir eixe context i donar solucions comunicatives i formals que aporten valor dins d'eixe moment concret. És una part del nostre treball amb la campanya de la qual estem especialment orgullosos. A més, d'alguna manera ens trasllada novament als grans cartellistes anomenats abans: es tractava d'artistes de primer nivell, socialment compromesos, que feien

FALLES
DE VALÈNCIA
DE L'1 AL 3 DE
SETEMBRE 2021

FALLES
DE VALÈNCIA
DE L'1 AL 3 DE
SETEMBRE 2021

FALLES
DE VALÈNCIA
DE L'1 AL 3 DE
SETEMBRE 2021

FALLES
DE VALÈNCIA
DE L'1 AL 3 DE
SETEMBRE 2021

109
Diego Mir
Entrevista a Diego Mir i Fase Studio

una eina creativa al servei d'una festa popular, utilitzant recursos formals i sobretot narratius propis dels anys i les necessitats que els envoltaven.

Malgrat això, és important assenyalar que l'aproximació a l'estètica art déco utilitzada a la campanya no beu únicament d'eixos noms i d'eixa manera de treballar dins del País Valencià, sinó que els referents que nosaltres hem utilitzat per a la campanya venien també del període d'entreguerres de gran part d'Europa. Es tracta d'una estètica que, més que d'un caràcter local, forma part d'un context temporal concret.

Quina pot ser la influència en les Falles i, en general, la designació de València com a WDC 2022?

Tenim l'esperança (i això és una cosa que demostrarà el temps, hui en dia no podem saber-ho) que la capitalitat afectarà de manera transversal el conjunt de la societat, i no es limitarà al món del disseny. És més, si no és així, fracassarem. No podem separar l'àmbit del disseny del seu entorn social. I en eixe sentit les Falles són la festa valenciana per antonomàsia.

Ens resulta impossible preveure quines conseqüències concretes vindran amb la capitalitat, però a nivell del món faller ens agradaria pensar que continuarà una tendència que, encara que més lentament del que ens agradaria, s'està establint als últims anys: l'aportació del disseny dins l'activitat fallera. En essència és molt senzill, ja que les Falles son una festa on els oficis tenen un gran pes, i el nostre és un ofici més. És una relació bidireccional: les comissions falleres i l'administració

comencen a entendre que el bon disseny ajuda a comunicar la festa amb més efectivitat i atractiu, i al col·lectiu del disseny som molt conscients del potencial d'una festa que aglutina la majoria de la societat valenciana i que necessita evolucionar cap a una fórmula més moderna i diversa.

Què poden aportar les Falles a la capitalitat? Què opineu sobre el projecte del llibret del Mocador 2022, dedicat al disseny?

Tota pedra fa paret. Com déiem abans, nosaltres hem d'aprofitar el potencial del món faller, i viceversa. Iniciatives com la d'aquest llibret confirmen una realitat cada vegada més evident: ens necessitem els uns als altres per a evolucionar i créixer. Potser actualment és noticia que un llibret faller aposte pel disseny, però hem d'aspirar justament al contrari, que les falles on d'alguna manera el disseny no estiga present siguen minoritàries.

Com veieu l'evolució del disseny que fan les Falles, com per exemple els cartells, els llibrets i altres models gràfics?

Com ja hem comentat, és una evolució i una col·laboració lògica que, tot i que ens agradaria que fora més evident i que ja estiguera molt assumida pel conjunt de la societat, és beneficiosa per a tots. Apostar pel disseny és apostar per la dignificació de l'entorn visual i, el que és més important, és donar prioritat a la comunicació. Una societat amb cultura de disseny és una societat més avançada però també més unida, ja que el disseny és comunicació, i no hi ha res més social que la comunicació.

Com valoreu el futur del binomi disseny-Falles? Són conceptes antagònics?

No sabem fins a quin punt son antagònics o no. És cert que la nostra labor com a dissenyadors és facilitar una comunicació efectiva, i això passa en moltes ocasions per eliminar tot allò que considerem que sobra per tal d'afavorir la claredat dels missatges. I això podria xocar frontalment amb una manera d'entendre la festa molt lligada a allò ornamentat, monumental i recarregat, quasi barroc.

Però pensem que eixa manera d'enfocar la col·laboració no és constructiva. No hem de fixar-nos en allò que ens separa, sinó en el que ens uneix. Només així arribarem a punts de trobada on treballar i millorar. Sovint, els problemes complexos necessiten solucions senzilles. Per exemple, enfoquem-ho d'aquesta altra manera: les Falles tenen necessitats comunicatives, i nosaltres d'això en sabem. És senzill i sona quasi absurd no aprofitar-ho.

Disseny de ciutat efímera

Miguel Arráiz
Director de Projectes València, WDC 2022. Arquitecte

Està de moda parlar de l'urbanisme tàctic, de modificar les ciutats temporalment per a comprovar que els nous dissenys urbans funcionen. La figura de l'arquitecte es dilueix cada vegada més en favor d'equips multidisciplinaris. Els nous dissenyadors de la ciutat, participació ciutadana, prova/error, nous condicionants, canvis en la mobilitat. La ciutat rígida dona pas a la ciutat fluida i multifuncional.

M'agrada parlar moltes vegades d'oportunitats perdudes, perquè una vegada les detectes pots començar a aprofitar-les. En falles hem parlat multitud d'ocasions d'oportunitats perdudes. Com podrien ser les Falles si les donàrem a conéixer, fins on podrien arribar els nostres artistes i artesans si tingueren la promoció suficient i molts altres elements de la festa que compten amb un gran potencial poc explotat.

Les falles estan plenes de tòpics i frases fetes que, no per repetides, són certes. Convertim la ciutat en un museu a l'aire lliure (o almenys aqueixa hauria de ser la nostra intenció). Recuperem tot l'espai públic per a colonitzar-lo amb noves activitats i que la ciutat puga gaudir d'aquesta modificació (imagine que aquesta frase no aconseguiria grans consensos a les ciutats que celebren Falles).

I certament aqueix és un altre dels grans debats a obrir. Ens hem centrat en el debat «artístic» i moltes vegades «estètic» de com haurien de ser les falles, de si són artistes, si són artesans, si són dissenyadors, si no trenquen els motles, si una falla contemporània ja no és falla, però hem deixat de costat el debat de com dissenyem la nostra ciutat, el nostre espai públic, de com podem tindre un camp d'experimentació al nostre abast per a provar i comprovar aqueixos nous usos urbans, aqueixa nova manera d'entendre l'espai públic.

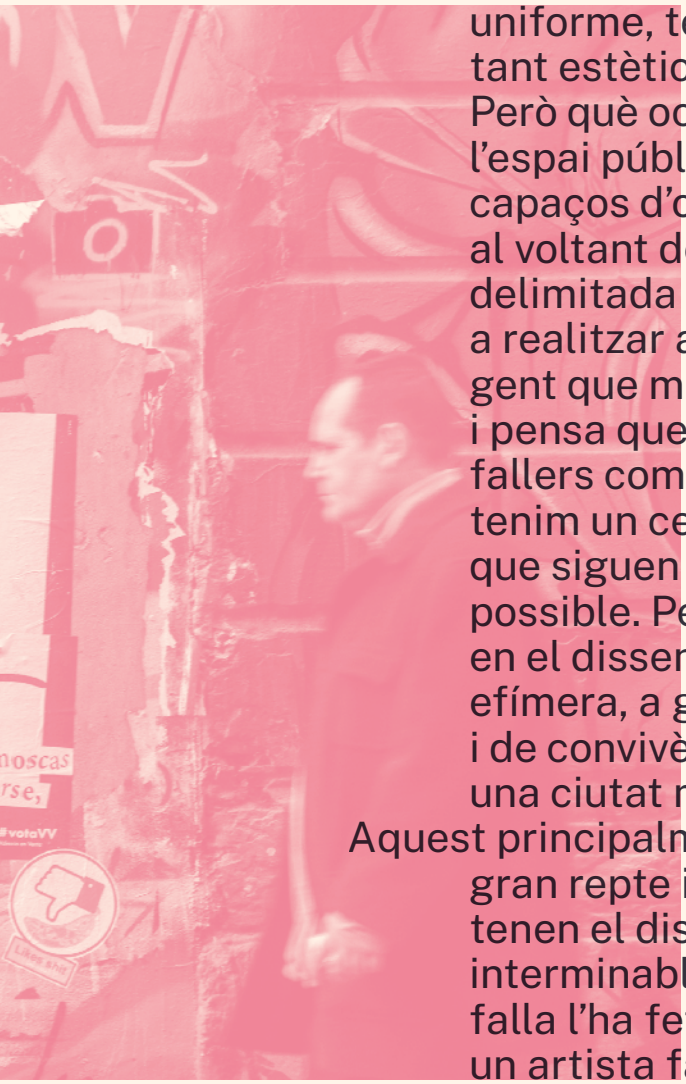

Les Falles, encara que per molta gent s'entenguen com un producte uniforme, tenen una gran pluralitat, tant estètica com de continguts. Però què ocorre amb la pluralitat en l'espai públic que colonitzem? No som capaços d'oferir res més que una tanca al voltant de monuments, una zona delimitada de focs i una carpa per a realitzar actes privats? Encara hi ha gent que manté cert romanticisme i pensa que les Falles les plantem els fallers com un regal a la ciutat, i que tenim un cert deure moral a intentar que siguen el més «interessants» possible. Però algú s'ha parat a pensar en el disseny de la nostra ciutat efímera, a generar un espai de reunió i de convivència, a regalar a la ciutat una ciutat millor durant una setmana? Aquest principalment pot ser que siga el gran repte i de molt major calat que tenen el disseny i les Falles. I no els interminables debats sobre si aqueixa falla l'ha feta un il·lustrador, un artista, un artista faller o la comissió.

La incomprensible absència de disseny en falles

Ricardo Ruíz
Arquitecte i editor. Membre de la Federació de Falles I+E i delegat de falla i llibret a la Falla Castielfabib

Com pot ser?
Com pot ser que, fins fa uns pocs anys, l'esbós de la Falla de l'Ajuntament fora d'una qualitat tan pobra? Era incomprensible que un projecte amb aqueix pressupost i aqueix abast comunicatiu no tinguera un esbós amb una qualitat artística de primer nivell. Com també era —i és— incomprensible l'escassetat, en nombre, de projectes presentats a un concurs artístic tan suculent, que hauria d'atraure talent creatiu local i internacional. Aquest fet aïllat serveix bé per a entendre la deixadesa i abandó del sector cultural i la conseqüent absència del factor del disseny en gran part de la festa major de València. Però estem en una ciutat d'oportunitats culturals perdudes, de fets incomprensibles, de misteris irresolubles.

Això ocorre, clar, en no entendre que les falles són el major museu d'art efímer urbà autogestionat del món, ni en tindre consciència del regal i les oportunitats que ens ofereix, en aqueix sentit, la història d'aquesta ciutat. Almenys als qui creiem en l'associacionisme i en la seua dimensió sociopolítica i artística. Per això, en un moment en què els urbanistes a nivell internacional no paren de parlar de *placemaking*, de construcció col·lectiva de l'espai públic i de canvis de l'espai urbà realitzats amb pressupostos baixos —sempre a través del disseny—, sorprenentment a València som incapaços de mirar el nostre melic i d'entendre que ací tenim tot un laboratori de transformació autogestionada i efímera de la nostra ciutat; un urbanisme tàctic-festiu. El disseny veïnal d'un encreuament de carrers per a oferir –teòricament a la ciutat— un conjunt de manifestacions d'índole artística i cultural que substitueixen els cotxes per escultures i espais per al veïnat.

Articles i reflexions de l'esdeveniment urbà es repeteixen periòdicament durant les dates de les festes josefines. En aquesta ocasió i mitjançant aquest text, jo volia aprofitar per a enunciar directament una sèrie d'idees que considere podrien millorar la festa de les falles amb el disseny com a estratègia i com a eina:

1) Elaborar un pla d'ocupació de la via pública, urbanisme tàctic.

Les comissions falleres es veuen anualment amb l'obligació de projectar el seu enclavament urbanístic. Han de situar als carrers de la seua demarcació la situació del seu cartell lumínic anunciador, la carpa, les falles gran i infantil, la zona de focs, la zona d'activitats a l'aire lliure o les possibles xurreries o llocs de venda ambulant. És un exercici d'arquitectura i urbanisme que modifica l'espai urbà del conjunt dels veïns durant unes setmanes. Respon a alguna estratègia de disseny més enllà del compliment

Superilla de Sant Antoni en Barcelona. Transformació de l'entorn urbà de manera participativa

d'una normativa genèrica i ambigua? Podria fer-se d'una manera més participativa o sensible? Quin paper jugaria ací un arquitecte o un sociòleg en contacte amb la comissió a l'hora de dissenyar arquitectònicament l'ocupació urbana? Dels elements anteriorment esmentats, es podria afegir, substituir per un altre nou o suprimir algun d'ells? És el programa de festes i activitats consensuat i comunicat suficient a la resta de veïns? Com i on se situen la publicitat i els patrocinis dels comerços per a ser realment respectuosos amb el patrimoni festiu?

2) Substituir l'arquitectura de la carpa.

Un dels principals problemes de la convivència entre fallers i no fallers sol ser el límit físic i psicològic que la carpa, com a arquitectura, estableix amb la resta de l'espai, generant un interior, que s'associa al privat, i un exterior, que s'associa al públic. Modificar aqueixos límits arquitectònics per a permetre més transparència i participació veïnal és totalment necessari, així com una normativa que impedisca la instal·lació d'aquestes esperpèntiques carpes que solen impedir vistes de la falla des de molts angles i posicions, restant-li valor artístic i impedint la seua correcta integració en el paisatge urbà.

Carpa oberta a les falles celebrades a Setembre amb motiu de la covid-19. La integració amb l'espai urbà i el veïnat és molt més amable i transparent.

3) Renunciar a les tanques. És sabut que vivim immersos en una era digital que escriu la història en temps real. En aquests temps, la cura de la imatge patrimonial és imprescindible per a la seua comunicació. Així, és necessari amoixar i cuidar la imatge de la pedra angular distintiva de la nostra festa, els monuments, que normalment es troben circumscrits per tanques publicitàries habitualment estridents, que aguditzen el soroll urbà i embruten la imatge i la fotografia de la falla. Per això, seria realment aconsellable eliminar les tanques quan fora possible i, en cas de no ser-ho, utilitzar unes tanques amb un disseny més amable. Aquest fet permetria que les peces artístiques dialogaren amb l'espai públic i interaccionaren amb el públic d'una manera més natural, tal com ocorria en les falles de la primera meitat del segle XX.

Soroll urbà a la Falla Cuba-Literat Azorín 2019 que impedeix veure i fotografiar la falla

4) Elaborar un pla urbanístic per a la Ciutat Fallera. Es tracta d'una retallada urbana d'extremat potencial en el teixit valencià. Representa la possibilitat latent d'una ciutat temàtica d'intercanvi d'oficis i sabers locals, amb naus que es converteixen en tallers replets de motles, pintures i pinzells. Per desgràcia, hui dia és només un racó totalment distorsionat, amb gran quantitat de naus destinades a altres usos terciaris i un urbanisme antihumà. Davant d'aquesta decadent realitat, es fa necessària la redacció d'un pla especial de protecció que salvaguarde, des del disseny, aquest racó màgic de la ciutat.

5) Vincular la falla i el llibret amb l'ecosistema local del disseny.

Les dues realitats culturals més potents de la festa que es produeixen anualment són la falla i el llibret. Per això, dins de les juntes directives de les comissions falleres, els delegats que encapçalen aquestes realitats han d'entendre la importància de fer partícips en el seu desenvolupament persones vinculades al món de la cultura i el disseny valencians. Per la seua part i davant d'aquesta realitat, les institucions han de fer l'esforç de comunicar aquest modus operandi treballant des de la base de les comissions. És de vital importància que els llibrets i les falles siguen avantguardistes anualment i generen treball i cabuda a l'ecosistema creatiu valencià, construint un potent nínxol per a la seua creativitat.

Llibret de la falla Avinguda 2020 dissenyat per Ricardo Ruíz i Reyes Pe (altrestudi)

El llibret de Poppyns 2020. Recull les falles experimentals de la ciutat amb informació dels artistes

6) Comunicar els valors i filosofia culturals des de les institucions. En relació amb el punt anterior, les institucions han de comunicar, de manera activa i intensa, la importància de promoure la participació de professionals del disseny en l'entorn urbà, la cartelleria, els llibrets de falla, els dissenys de les mateixes falles, etcètera. Ja està bé que la vida de la fallera major de València ocupe el 80% de publicacions de la Junta Central Fallera, i es relegue tota la creativitat de la festa a un segon pla. Des de les institucions, també han de comunicar-se activament els valors cívics, animar a la participació ciutadana, fomentar la sostenibilitat o l'ús de la llengua pròpia.

Cartells de falles de l'any 2016 dissenyats per Ibán Ramón

7) Canviar la política de composició dels jurats dels concursos. Unit de nou al punt anterior i per a fomentar l'acceptació pública de canvis tan necessaris des de la perspectiva del disseny, la política d'elecció dels jurats dels concursos de les diferents seccions de les falles ha de fomentar la participació activa dels dissenyadors locals. En la línia del concurs per a l'elecció de la Falla de l'Ajuntament dels últims anys, on s'ha comptat amb algun integrant de l'ADCV o la Federació de Falles I+E, igual hauria d'ocórrer per als concursos de les diferents seccions.

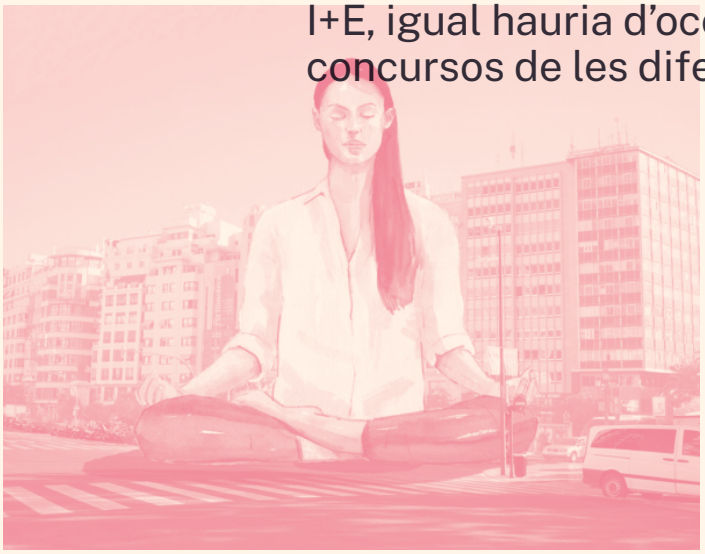

Esbós de la Falla de l'Ajuntament any 2020. Artistes: Escif, Manolo Martín i JR Espuig triat per un jurat independent que combina entitats falleres i artístiques

8) Ajudar a la transformació de l'ofici d'artista faller cap a materials de combustió neta i incentivar-la mitjançant premis. No hi ha falles sense artistes fallers. De la mateixa manera, no és possible, pel mal mediambiental causat i per la futura continuïtat de la festa, continuar cremant tones de poliestiré cada 19 de març. És necessari adaptar-se a aquests temps d'emergència climàtica a través d'una actualització de l'ofici i els seus materials emprats per a la construcció de falles. Aquest fet, a més, contribuiria a recuperar aqueixa espiritualitat perduda del moment de la *cremà*. Per això, és de vital importància activar un pla estratègic d'ajuda al sector i formació per a la construcció de falles sense emprar derivats del petroli per dues

L'artista faller Manolo García al seu taller treballant la tècnica de la vareta

vies. D'una banda, mitjançant la posada en marxa de projectes pilot que empren materials resultats de les investigacions actualment en marxa. Per una altra, mitjançant la recuperació dels materials tradicionals: la fusta, el cartó, la cera o la tela, que són infinitament menys contaminants. Novament, per a fomentar la transició a nivell popular és recomanable premiar les comissions que hui dia ja estiguen apostant per aquesta via.
Amb caràcter urgent, cal dissenyar un pla estratègic d'actualització del sector.

Són Falles? (Això no és una Falla)

Javier Molinero Domingo
Arquitecte

Amb un palet de fusta com imatge de capçalera i el provocador títol: *Són Falles?* va arrancar un grup de discussió al voltant de la innovació a les falles. Nou anys després cal fer balanç de l'irregular desenvolupament de les reflexions que s'han produït al llarg del temps. Hem aprés alguna cosa?
Hem ensenyat noves possibilitats?
Hem perdut el temps? Ha arribat l'hora de tancar-lo?

He de fer una confessió: més enllà de virtuositats artesanes i d'algunes qualitats estètiques, les falles mai m'han arribat a interessar de valent. El seu humor fàcil i còmode i l'homogeneïtat exasperant de les seues propostes m'avorreixen fins a la mort cerebral. Però al 2013, en una mena d'exortització dels meus propis dimonis i contra tot pronòstic, vaig acceptar dissenyar i construir una falla al barri de Campanar de València.

Aquesta falla es va convertir en la primera de sis, i quina experiència!
Per descomptat que vaig fer una recerca intensiva des de les primeres falles documentades fins a les últimes més innovadores. Fins i tot d'aquestes últimes en vaig fer una específica, atès que l'encàrrec era d'una falla experimental. Dins d'aquesta investigació em vaig adonar que mancava informació, o que aquesta era molt erudita o excessivament efusiva (molta gent recopilant informació en quantitat, sense filtre).

Per altra banda, dins de la recerca, moltes de les falles suposadament innovadores anteriorment construïdes no eren molt més que còpies o inspiracions d'artefactes fets a un altre lloc, a un altre temps. No estic en contra de copiar com a mètode d'aprenentatge, però es necessita donar un pas més enllà per a produir una peça artística innovadora. Per a inspirar-se cal estar inspirat i inspirar!

Després de la meua primera experiència com a artista faller vaig encetar un grup de Facebook («ok boomer») amb l'ànima de compartir les meues troballes i on em feia la qüestió següent: Són falles? No vaig ser l'únic que va publicar contingut al grup. Molta gent ha participat compartint les seues troballes. Per descomptat que moltes publicacions es desviaven del tema establert, i indubtablement es va crear un debat implícit molt interessant sobre la pertinència de mantindre o esborrar cada *post*. Destacaria aquests temes que van sorgir: innovació, ecologia, experiment, inspiració, sàtira, utòpic, festival, celebració, material (fusta, cartró, tela, palla o altres) i diferencia. Aquests conceptes es van convertir en les paraules clau per a poder editar el contingut publicable al grup, si no s'esmenta cap d'eixos ingredients al bullit no tindrem un bon caldo.

Així van aparéixer pavellons, escultures, vinyetes satíriques, moda, instal·lacions artístiques, festivals, desfilades, vídeos musicals, publicitat... Tot divers i variat, de totes les èpoques i ideologies, estils i disciplines, religioses i atees, infantils o adultes. I, per damunt de tot, molts comentaris. Al principi alguna veu dissonant i poc dialogant, però a la llarga es va convertir en un lloc tranquil per a expressar pensaments al voltant d'aquestes instal·lacions efímeres i combustibles. La popularitat de cada post i la quantitat de comentaris ha convertit al grup en una investigació oberta i informal. Esteu convidats a visitar-lo.

Gràcies a aquesta finestra oberta he descobert moltes iniciatives i artistes, però tanmateix allò que he aprés més important és un bon grapat de conceptes que abans eren intuïcions i al llarg dels anys han anat solidificant-se:

137
Javier
Molinero
Domingo
Són Falles?
(Això no és
una Falla)

Nom de l'obra
Zona Santiago:
un pati per a totes

Arquitectura i producció
Badallar
(Bernat Ivars + Javier Molinero)

Activació i coordinació
Nautae Salut Mental + Fent
Estudi Coop. V.

Lloc web de l'estudi
www.badallar.com

Fotografia
Milena Villalba

Lloc web fotògrafa
www.milenavillalba.com

Any finalització
2021

Ubicació
Cabanyal, València, Spain

Client
Col·legi Santiago Apòstol

Fusteria
Amesura Fusteria

Diferent no és innovador.

El fet que la gran majoria de les falles siguen conceptualment i estèticament tan paregudes no fa que qualsevol proposta diferent es convertisca en innovadora «de facto». A més a més, quantes falles del mateix estil ha de fer un artista per a esgotar la innovació de la seua proposta? S'entén la innovació com la investigació permanent i búsqueda del desenvolupament d'un camí o d'una manera de fer. Però, potser, a la tercera proposta pareguda l'etiqueta de la innovació hauria de caure.

Si és experimental, la cosa és probable que falle.

Ja ho dia el gran arquitecte Sáenz de Oiza als seus alumnes quan li deien que s'havien inventat alguna cosa: si de veres l'has inventat, no funcionarà. Els invents, els experiments fallen al principi: cauen quan no haurien de caure, o no es cremen com cal. Mireu si no el fantàstic material fet amb el residu del cultiu de l'arròs, que no s'ha pogut fer servir per a fer falles perquè atenció: no és combustible! Això sí que és experimental!

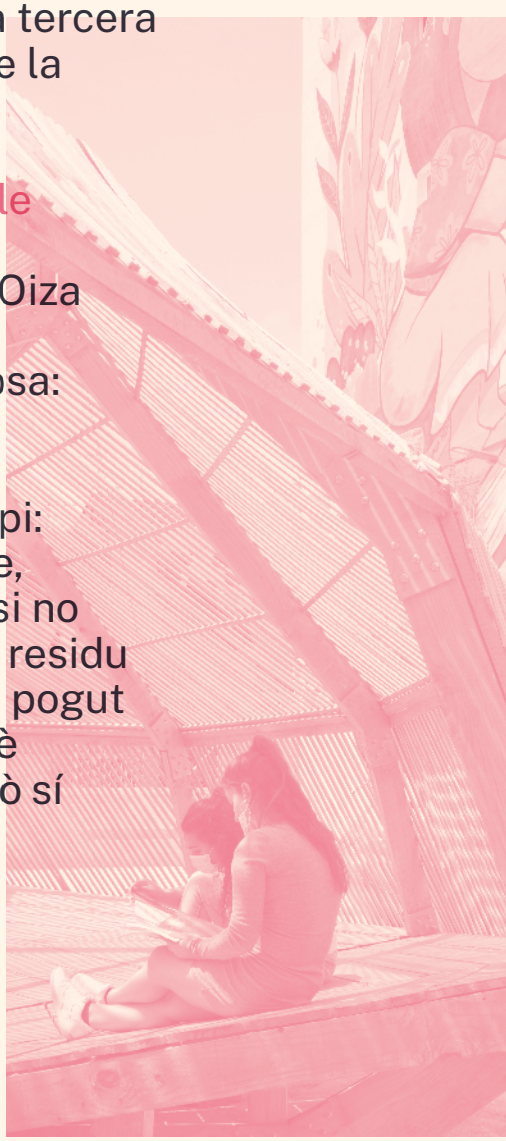

Cremar qualsevol cosa no és ecològic ni innocu.

Encara que estiga fet de fusta o cartró. Tota «cremà» comporta emissió de fums tòxics, encara que n'hi ha de pitjors com el fum de cremar poliuretà o algunes pintures amb resines. Aquí la cosa important és reduir la quantitat de matèria cremada i això només es pot aconseguir reduint volum o fent servir l'estructura de la falla com a una part important de la imatge d'aquesta. Les antigues falles així es feien, falles buides per dins i no massisses com ara.

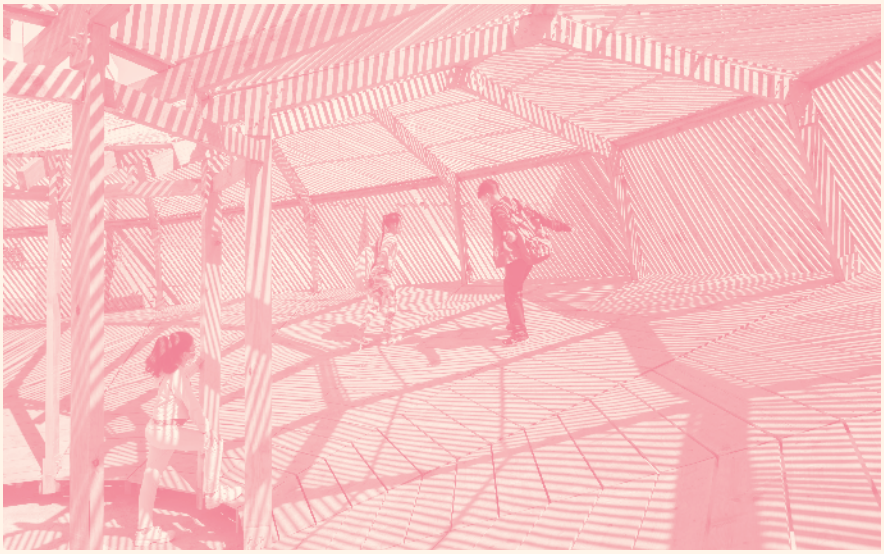

L'humor és la millor manera de dir alguna cosa incòmoda a algú sense que ens maten.

La sàtira és la reina de l'humor a les falles, però no es dirigeix cap al públic, normalment es claven amb personatges coneguts. Personatges de la «faràndula» o polítics. En canvi, trobar sàtira dirigida cap al públic directament és una missió complicada. Al grup van sorgir noms de grans vinyetistes que gasten la sàtira amb profusió com Miguel Brieva, El Roto, Flavita Banana i altres que estic segur dissenyarien o més bé guionaritzarien una falla d'allò més satírica, divertida però radicalment incòmoda per al visitant. Des d'aquí propose a la Flavita Banana perquè faça la falla municipal de 2023!

En poques paraules, el fet de compartir exemples d'arreu el món i de les més diverses disciplines en un entorn obert i tranquil ens ha servit per a reflexionar sobre la mateixa celebració de les falles. No vull dir que el grup de facebook haja sigut un èxit; de fet, només som un grapat de persones actives. No obstant això, crec que hem trobat respostes sobre si la festa de les falles es correspon al que s'espera d'una festivitat al segle XXI. Es pot millorar? De quina manera es podrien fer més sostenibles i inclusives? Es la innovació un fi en si mateix?

Tot això es pot esbrinar al grup*, correu a veure què trobeu abans que un dia ens cansem i el tanquem!

*https://www.facebook.com/groups/1590757627868504

Arquitectura d'una falla

Irene Benet Morera
Fallera des de 1992. Arquitecta des de 2011.
Vocal de Joventut al Col·legi Territorial d'Arquitectes de València

Sempre dic que en la meua vida he tingut dues passions: l'arquitectura i les falles.

He tingut sempre un instint investigador o, com deia la meua iaia materna, escodrinyador. La mateixa curiositat que em feia traslladar a plànols i mapes les històries que em contaven, era la mateixa que sentia quan devorava llibrets de falles antics o sobre la indumentària tradicional valenciana.

De fet, actualment combine la professió d'arquitecta, doctoranda a la UPV, membre de la Junta de Govern del Col·legi Territorial d'Arquitectes de València (CTAV), juntament amb la de la meua tenda online de lloguer d'Indumentària Tradicional Valenciana Infantil. No soc capaç de decantar-me per una passió o altra. Igualment estic il·lusionada amb un nou projecte d'arquitectura, com preparant les combinacions de teixits brocats per a la nova col·lecció de les falles 2022. I, inevitablement, de vegades mesure en l'obra amb una cinta mètrica de sastre, i unes altres compte en mil·límetres en comptes d'en metres...

Tinc el cap embotat la major part del temps, però em permet triar el que faig cada dia en funció de les circumstàncies. De fet, escrivint aquest article, tinc dubtes si ho fa l'arquitecta o la fallera, però el que sí que tinc clar és que ambdues passions tenen un element en comú: el disseny.

En la meua infància i joventut vaig pertànyer a l'Associació Cultural de la Falla Dr. Palos i adjacents de Sagunt, una de les més reconegudes històricament pels primers premis en categoria especial. Allà pels anys noranta vaig visitar per dins una falla del barri, per primera vegada en la meua vida. Era la Falla Santa Anna, molt propet de ma casa. Quan dic per dins, no és al voltant de la falla per dins de les tanques d'arròs La Fallera... Sinó que em referisc a per baix. No recorde l'any o la temàtica de la falla, però recorde perfectament haver-la travessat per baix, com a turista. Potser fora que dins hi havia alguna exposició.

Acabe de preguntar als meus pares, i Ginés (Benet, mon pare) diu que li sona que la falla era una barraca tipus centre d'interpretació. Mirant les fotos de la mateixa web de l'Associació Cultural, hem deduït que seria la de l'any 1992, que portava per lema «25 plantades», i, a més, la tanca perimetral deixa un accés directe a la porta de dita barraca... No es fa menció de l'artista que la va plantar, i és una llàstima... Encara que ho pense, i tampoc es menciona moltes vegades els arquitectes com hauria de ser...

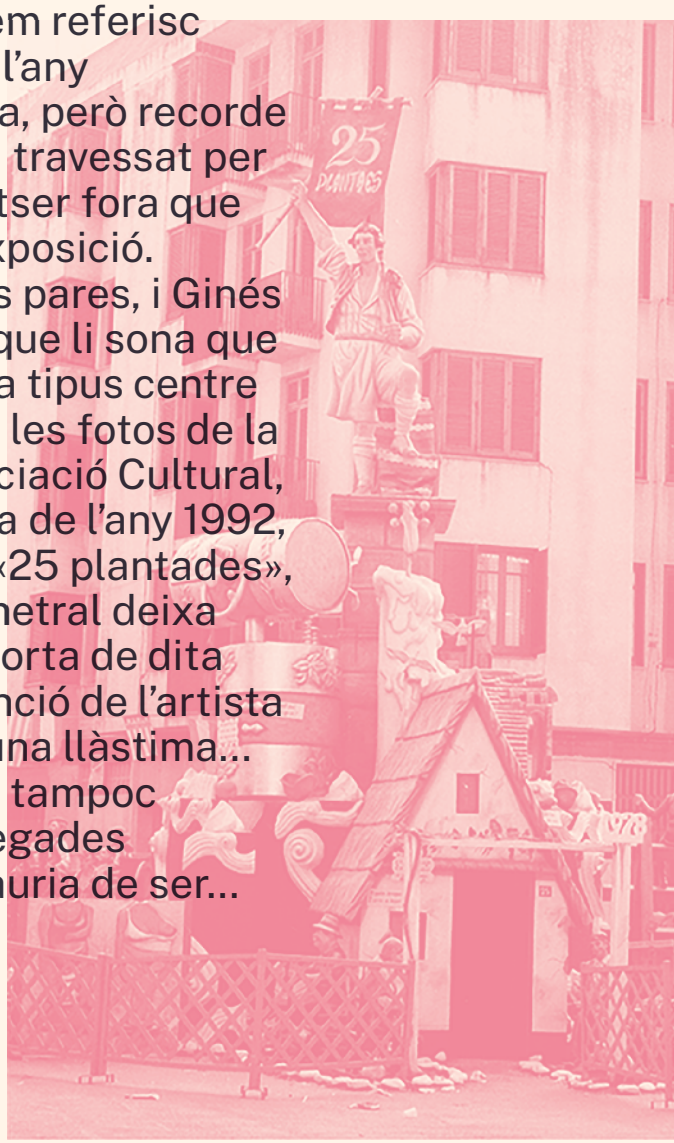

Falla Santa Anna l'any 1992
de l'artista Paco Marco

Els artistes fallers passaven mil vegades per baix d'una falla, i de vegades era necessari entrar per dins per a unir dues parts, com el cos central amb el remat, ajudats sempre d'una estructura interior de mil fustes. I no passava, o no solia passar res, i si passava, s'entenia com a «normal» a la professió. Allò important era que no caiguera una vegada plantada i que es cremara bé.

No crec que ningú encomanara el càlcul estructural a cap arquitecte o enginyer. Seria com una prova de càrrega a tall de «prova o errada». Les normes hui en dia i les circumstàncies són molt diferents. Una falla visitable per baix, que permeta ser travessada, hauria de ser considerada com un pavelló, i, per tant, calcular-se estructuralment, i anar signada per un tècnic expert. No es veuen moltes falles visitables, i és una llàstima, perquè la sensació que jo vaig tindre, la tinc gravada a foc.

Nostàlgia de futur
de Miguel Arráiz,
Falla Castielfabib any 2012

Jo soc fallera, però artista, més prompte poc. La part artística de la família li la vaig deixar a la meua germana Marta (Benet, també). Però sí que tinc companys de professió que s'han llançat a fer falles, i és ben cert que moltes d'elles s'assemblen més a estructures que a les falles, diguem-ne, tradicionals. I la veritat és que dubte que una persona que tinga una visió tècnica no podrà mai dissenyar una falla sense pensar que no caiga i, fins i tot, fer els càlculs pertinents per a comprovar-ne l'estabilitat.

La pregunta és: per què no és necessari un projecte per a fer una falla (siga visitable o no)? Amb les accions accidentals, calculades, de vent, i pluja, com sí que s'exigeix per a construir qualsevol edifici o pavelló...? Potser no seria mai una falla...? O si...? Perquè... Què és una falla...? Per a mi, és qualsevol manifestació artística que incloga la sàtira al seu disseny, i que es puga cremar.

Encara que és cert que moltes falles han patit caigudes per pluja, vent, o fins i tot per inestabilitats estructurals, continua sense ser necessari una firma d'un tècnic competent. Però, per altra banda, s'han fet milers i milers de falles al llarg de la història i probablement, els accidents, els comptem amb els dits d'una o dues mans.

Falla Plaça del Dr. Collado *Plena de Goig*, 2019
de Ricard Balanzá

Les tradicions és difícil canviar-les, encara que siguen de vegades un poc arriscades. A la falla que vaig passar els últims anys a València, la Falla Plaça del Dr. Collado, també era de gran tradició de premis de Secció Especial. Però va decidir aquesta última dècada atrevir-se a plantar falles diferents a les tradicionals, especialment les falles infantils. Va ser molt difícil tractar de convèncer la comissió al principi, perquè els ninots no eren el que ells consideraven de falla tradicional.

Però el fet que encara continuen apostant en aquestes falles, generalment «dissenyades» (perquè molts són dissenyadors de professió, a més d'artistes fallers), reforça la meua sensació que la innovació i les falles van de la mà, i és una situació irreversible.

El fet que al Col·legi Territorial d'Arquitectes de València portem des de fa anys realitzant exposicions vinculades a les falles és un clar signe que no només és una tradició, sinó que és una mostra d'art, que cada vegada atrau col·lectius no tan vinculats a les comissions però sí al disseny.

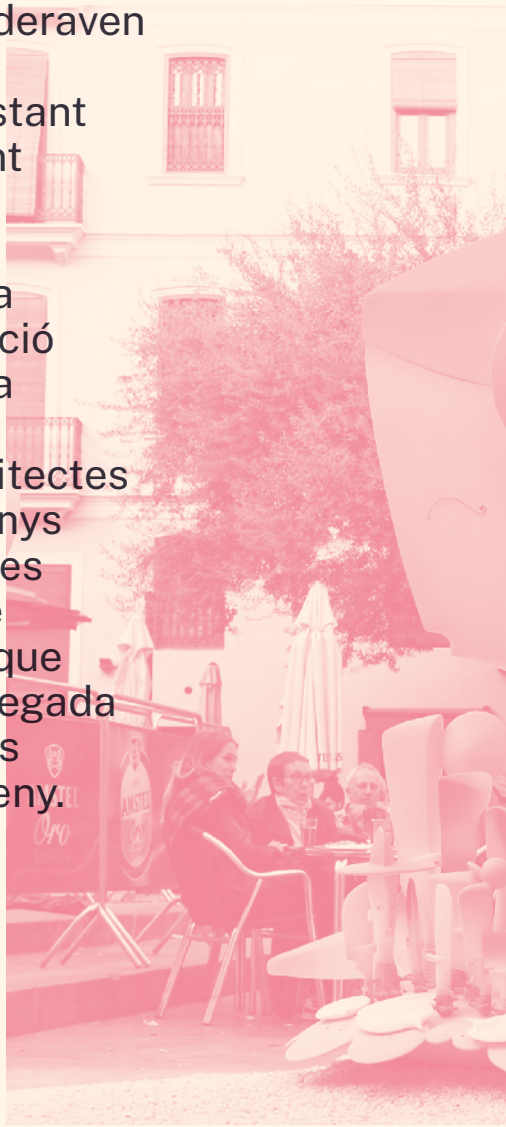

Falla Plaça del Dr. Collado *El temps de les paraules*, 2017
de Ricard Balanzá

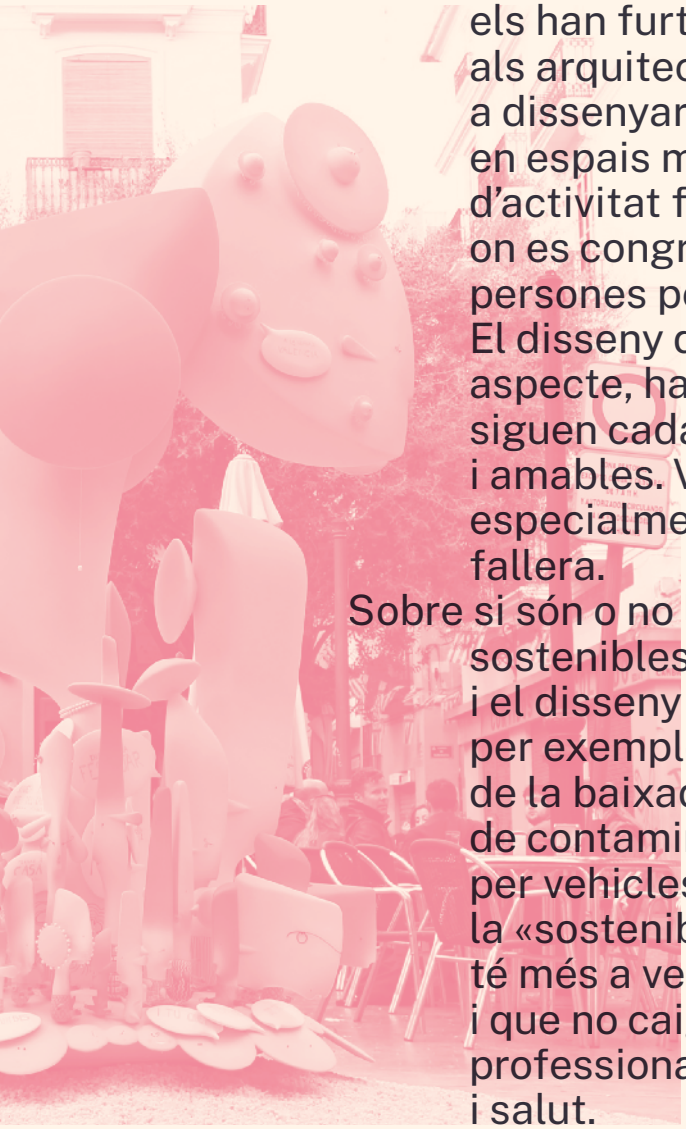

Les falles són per a totes i tots els valencians. El fet de tallar el carrer no ens fa als fallers i falleres els amos i senyors, sinó que, al contrari, generem un urbanisme molt diferent, tornant als vianants la part de carrer de trànsit rodat que dia a dia els cotxes els han furtat. Al mateix temps, als arquitectes, ens obliguen a dissenyar un urbanisme diferent en espais molt emblemàtics carregats d'activitat fallera, com ara les places on es congreguen tantíssimes persones per a fer una *mascletà*. El disseny de l'urbanisme, en aquest aspecte, ha de lluitar perquè els espais siguen cada vegada més accessibles i amables. Visitar falles es fa caminant, especialment, durant la setmana fallera.

Sobre si són o no les falles cada vegada més sostenibles, derivat de la innovació i el disseny (de l'urbanisme, per exemple), parlen alguns estudis de la baixada de les emissions de contaminació produïda per vehicles... Però, per a mi, la «sostenibilitat» actual a les falles té més a veure amb el «sostenir-les», i que no caiguen... Deformació professional, tradicional, seguretat i salut.

L'esperit de creativitat festiva

Pepe Cosín

Degà del Col·legi Oficial de Dissenyadors d'Interior de la Comunitat Valenciana. Interiorista

Al nostre estudi sempre hem volgut celebrar l'esperit de creativitat festiva que tanca una tradició com la fallera.

L'enginy, la creació artesana, el treball conjunt per i per a la relació social, són els pilars fonamentals per a les Falles, estan en el seu ADN, i resulten per això summament significatives per a entendre i valorar l'imaginari col·lectiu de la societat valenciana i les seues maneres d'expressió.

Celebrar una cosa tan íntimament unida al caràcter valencià, a una festa de renovació i comunitat, és també una tradició per a Cosín Estudi.

Trobem la manera de plasmar aquesta tirada personal a través de felicitacions (mailings) enviades per correu ordinari a cada bústia de cadascun dels nostres clients.

Aquestes invitacions a eixir al carrer, a veure els nostres aparadors, dissenyats amb el mateix leitmotiv que relatem i desenvolupem en aqueixes cartes, constitueixen una performance comunicativa per a crear societat, grup, i obrir davant dels seus ulls una altra manera de canalitzar tot el potencial creatiu d'un territori.

El vessant lúdic, el sarcasme i la desinhibició formen part d'aquesta festa des dels seus inicis.

Per això, les Falles ens semblen una oportunitat única per a crear consciència del disseny com el gran motor (per què no?) crític-festiu.

Punts de contacte de grans oficis

Ana Illueca

Ceramista

Quina relació tenen la ceràmica de taller
i les falles? En els seus punts en comú
trobarem les seues fortaleses.
Les dues es troben en aqueix lloc
en el qual tot va més a poc a poc, en el qual
hi ha creació i volum, en el qual els colors
són un llenguatge més, es troben allí on
la tradició s'ha imposat, aqueix espai des
del qual costa evolucionar encara que siguen
nius d'innovació constant, de creativitat
constant. I és que a aquests dos oficis
la tradició els va trair.

Comparteixen el foc com a punt d'inflexió.
El foc converteix el fang en ceràmica,
és el naixement de la peça.
En les falles és el final del procés,
la desaparició del monument.
Saber controlar el foc no és senzill.
En ceràmica cal dominar-lo per
a arribar a la temperatura exacta
en una corba de graus controlada.
Pots modificar radicalment els colors
de la peça mentre ofegues el foc
i el deixes sense oxigen, perquè el foc
és una eina més.
En la falla a més compleix una funció
estètica que s'ha de dissenyar
en el primer esbós. Preveure aqueix
moment per a convertir-lo en bellesa
i controlar l'emoció del moment
requereix una gran habilitat tècnica
i conceptual.
El control del foc és un coneixement
ancestral que ens connecta amb
l'essència del que som.

Però el que més m'interessa dels punts de contacte entre ceràmica i falles són les mans. La utilització de les mans per a crear. Aqueixa connexió entre cervell i mà que permet ancorar-se en el present, ser conscient del teu cos treballant la força, intensitat, habilitat, delicadesa, o suavitat. En el meu cas desenvolupe aqueix treball en el torn ceràmic, cada moviment dels meus dits es multiplica per cada volta de torn, que deixa veure els resultats d'una forma immediata. En el món de les falles no sols el circumscric a la construcció del monument. Les mans són l'eix que uneix el mestre del taller faller amb l'orfebre, amb la florista, amb el mestre seder o amb el tècnic pirotècnic. Les mans són part fonamental de tota la xarxa. I les mans que creen són el cervell més potent, Richard Sennett afirma que «quan la mà i el cap se separen, el que pateix és el cap».

Així doncs, tenim, tan a prop que quasi ni veiem, dos espais de creació que dominen tècniques ancestrals, que tenen un alt sentit estètic i que treballen amb el cervell més potent que existeix i tot això ancorat a un territori. Ningú més pot afirmar la riquesa intangible que aporten les falles i la ceràmica del taller a la seua comunitat i al seu entorn.

Reflexió. L'art floral, la moda i el disseny

Francis Montesinos

Dissenyador de moda

Kike León

Dissenyador floral

L'art floral està molt lligat al disseny,
a les belles arts, a l'arquitectura i,
per descomptat, a les tendències.

Podem descobrir composicions cubistes,
d'avantguarda, estructurals,
de paisatgisme, joies florals, tapissos
i minimalisme, entre altres.
Cal destacar que, de la mà del reconegut
dissenyador Francis Montesinos,
l'estilisme o l'art floral i la moda
s'han fusionat en una marca:
Francis Montesinos & Kike León.
Hem realitzat muntatges florals temàtics
amb el tema seleccionat
en les col·leccions de Francis
en les diferents passarel·les, per
exemple, *Estampats de l'Univers*,
dissenyem la decoració sobre la base
de llunes, estreles o planetes,
fets artesanalment amb la nostra
matèria primera, les flors. Una altra
col·lecció dedicada a les *Belles arts*,
recordem que les models portaven
tocats en forma de quadres
i entapissem amb flor i pintura
a l'oli. En una altra ocasió el tema
de la col·lecció era *Tradició valenciana*
i dissenyem un escenari que es va
realitzar amb uns treballs forals
que emulaven la Nit del Foc.

Aconseguíem un disseny global i una fusió
en l'escenari de diferents elements,
com els tocats florals de les models
i el maquillatge, o l'escenari, tot era
una harmonia de tonalitats dissenyada
per a la col·lecció d'aqueixa època
de Francis Montesinos.
Era molt habitual que Francis Montesinos
també fusionava la moda amb
la dansa, de la mà de Nacho Duato,
amb la música i el cant flamenc,
en definitiva, amb tota la cultura.
Però el nexe comú entre tots dos és que
ens inspirava el món de les flors.

Kike té dues passions en l'art floral, el primer és el Barroc de 1800 de València, època gloriosa amb les seues garlandes amb fruits, amb la banya de l'abundància, i l'altra font d'inspiració o passió és l'avantguarda, les formes estilitzades, el minimalisme, l'expressió pura... Per aquest motiu sempre ens han encantat les Falles plantades d'El Mocador.